

Als vaderlandse jongens

door
J. STULP

ALS VADERLANDSE JONGENS!

H. J. STULP

ALS VADERLANDSE
JONGENS!

GEÏLLUSTREERD DOOR JAN LUTZ

G. F. CALLENBACH N.V. - UITGEVER - NIJKERK

Hoofdstuk I

AVONTUUR IN 'T AUCKAMA BOS

't | s drie uur in de namiddag.

De grote vóórdeur van de Christelijke School te Hoogterp gaat met een ruk open, en de hoogste klassen, die vandaag het eerst „uit" mochten, komen met veel geschreeuw en lawaai naar buiten. Zolang ze nog in de gang zijn houden ze zich nogal kalm, de jongens en meisjes van klas 7 en 8, want achter zich, in de lokaaldeur weten ze de bovenmeester staan. Maar niet zodra ruiken ze de vrije lucht, of ze rollen en buitelen schreeuwend en juichend het schoolplein op. Vrij. . . . eindelijk vrij!

Even later komen de andere klassen ook.

Op het schoolplein, waar het pas nog zo rustig was, is het nu een drukte van belang. Maar dat duurt niet lang. De meeste kinderen wonen tamelijk ver van de school af, en hebben nog een hele reis in het vooruitzicht. Tijd om na schooltijd lang op het plein te blijven spelen schiet er voor hen niet over, ze moeten opschieten! In groepjes van twee of drie slenteren ze de weg op, en al spelende en pratende zijn ze spoedig uit het gezicht verdwenen.

Een klein groepje kinderen blijft spelen op het plein. 't Is knikkertijd, en knikkeren kun je nergens zo mooi als op het plein. Vroeger is het bedekt geweest met een dikke laag grint, maar 't is al vier jaar oorlog: het grint is grotendeels verdwenen, en nieuw is er niet te krijgen. Overal op het plein hebben de kinderen nu kuiltjes gemaakt en strepen getrokken, die ze voor hun spel nodig hebben. Daar draven nu nog een stuk of wat jongens en meisjes achter hun knikkers aan, of staan gespannen toe te kijken als een ander aan de beurt

is; daar rollen de knickers en ketsen tegen elkaar, daar heeft het spel de kinderen zo te pakken, dat ze er haast niet genoeg van krijgen! — Sjoerd Venema, een jongen uit de hoogste klas, doet niet mee. Met de handen diep in de zakken staat hij bij een troepje knikkerende jongens te kijken. Langzaam slentert hij met hen mee, achter de knickers aan, het plein over. Telkens kijkt hij even achterom naar de schooldeur, die nu weer gesloten is. En zijn gezicht staat erg zwart. . . .

„Doe je mee?“ vraagt Louw Jongsma, „we beginnen net een nieuwe partij. Twee bijzetten!“

„Nee“ bromt Sjoerd, „ik moet nodig weg. Maar ik wacht op Folkert Struiksmā, die vent moet weer nablijven natuurlijk.“ En ongeduldig ratelt hij met de hand door de knickers die hij los in de zak heeft. Wat duurt het weer lang. . . .

't Zijn dikke vrienden, Sjoerd en Folkert. Ze wonen helemaal op Roosjestein, een gehuchtje, bijna een uur lopen van Hoogterp af. Altijd „reizen“ ze samen. En dat uurtje lopen vinden ze helemaal niet erg. Trouwens, vaak lopen ze niet eens, maar komen ze deftig op de fiets. Folkert zijn vader heeft een oude rammelkast op „kussie“-banden¹, en als vader de fiets zelf niet nodig heeft, mag Folkert hem meehebben naar school. Sjoerd zit dan achterop of voorop, al naar 't uitkomt. . . .

Maar vandaag moeten ze lopen. En dat nou die Folkert net zo lang blijven moet! 't Is z'n eigen domme schuld natuurlijk weer. De meeste kinderen hadden vanmiddag „gebakken boontjes“ meegenomen naar school. 't Zijn paardebonen, heerlijk bruin gebakken op de kachel. En ze smaken 't allerlekkerst onder schooltijd. Stilletjes moet je dan onder de bank de knappende doppen er af pellen. Die doppen gooi je maar op de vloer natuurlijk. Zo'n geurig gebakken boontje kun je dan onder 't vertellen of onder de taalles zo heerlijk achter je kiezen stoppen, of er echt gezellig wat op knabbelen. En als-ie op is, heb je in je zak natuurlijk wel meer!

Maar. . . vanmiddag had de meester er de lucht van ge-

¹) kussie-banden: massieve rubberbanden.

kregen, en even de vloer onder de banken geïnspecteerd. „'t Lijkt bij sommigen onder de bank wel een mesthoop,” had hij gebromd. En 't boontje eten was toen natuurlijk kort en goed verboden. „En na schooltijd moet de vloer schoon,” was er achteraan gekomen. Die meester heeft er geen idee van, hoe moeilijk dat is. . . . boontjes in je zak hebben en er niet aan mogen komen, twee lange uren niet.

't Was Folkert zijn ongeluk geworden. Onder de rekenles, toen 't even heel stil was, had er in de middelste rij wat geknapt. . . . even maar. Meester, die een taallesje op het bord schreef, had achterom gekeken en heel kalm de boneneter verzocht voor de dag te komen.

Ja, wat doe je dan. . . .

Aarzelend was Folkert naar voren gekomen. En 't eind van 't liedje was natuurlijk geweest: de bonen verbeurd verklaard (in de prullemand gooien betekende dat) en Folkert 50 regels: „Ik moet van de school geen eetsalon maken.”

Toen Folkert met z'n zuurzoet lachje weer naar z'n plaats ging, had Sjoerd van de achterste bank af even de vuist tegen hem gebald. „Sufferd,” betekende dat, „dat je nou net vandaag blijven moet. Je weet toch wel wat we afgesproken hadden?” Even, onmerkbaar haast, had Folkert zijn schouders opgetrokken: niks meer aan te doen. . . .

En nu staat Sjoerd te wachten, al haast een kwartier. Wat treft dat toch slecht, net nu ze beukenootjes zouden zoeken in 't Auckama bos. Als 't nog lang duurt, kan er niks meer van komen vandaag, want Sjoerd mag beslist niet later thuis-komen dan halfvijf; hij moet elke avond twee koeien melken.

Zowat halfweg tussen Hoogterp en Roosjestein, aan de weg waar Sjoerd en Folkert elke dag langs komen, staat een buitenplaats. „Het kasteel,” zoals iedereen het huis noemt, staat een eindje van de weg af, en een prachtige laan slingert zich tussen hoge hoge beukebomen door, er naar toe. De ingang van die laan, vlak aan de weg, wordt afgesloten door een groot ijzeren hek. „Auckama-State,” staat daarop, met gouden sierletters. Dat hek is altijd dicht, want de toegang tot het kasteel en tot de bossen daarachter is streng verboden. Wie

dat soms mocht vergeten wordt er wel aan herinnerd door een bord, dat vlak achter het hek aan een boom is gespijkerd, en waarop dreigend te lezen staat: „Streng verboden toegang voor onbevoegden.” Alleen wie beslist op het kasteel wezen moet, zoals de postbode en de arbeiders die in de bossen werken, mag het hek openen en binnengaan.

Op het kasteel woont de baron. Baron Van Raalte is zijn eigenlijke naam, maar de mensen kennen hem niet anders dan als de baron. Het is een eenvoudige, vriendelijke man, en 't is zijn schuld niet, dat de toegang tot het kasteel zo streng afgesloten is.

Vroeger, oudere mensen weten dat nog wel, stond het hek altijd open, en mocht ieder vrij naar binnen gaan. Maar dat ging niet goed. Vooral 's Zondags werden massa's jonge boompjes vernield door onnadenkende kwajongens; de bloemen in de perken werden afgeplukt en 't gras vertrapt. Noodgedwongen heeft de baron toen de toegang tot het bos verboden en 't zware hek laten sluiten.

En aan dat verbod wordt streng de hand gehouden! Achter 't kasteel, onzichtbaar van de weg af, staat een klein huisje. 't Is geheel met klimop begroeid, en, zoals het daar staat, midden tussen bloemen en bomen, lijkt het wel een kabouterhuis uit een sprookje. Daar woont Fransen, de boswachter van mijnheer Van Raalte. „Tuinman” noemt ieder hem in 't dorp, en de jongens, die wel eens stiekem in het bos zouden willen sluipen, weten, dat tuinman Fransen een „kwaaië” is. Als hij je een keer bij de kraag heeft, kom je niet weer los, hoe je ook rukt en spartelt en wat er dan met je gebeurt is niet erg plezierig. Je hebt kans op een flink pak slaag, of, als Tuinman dat te veel moeite vindt, sluit hij je een paar uurtjes op in één van de vele donkere stallen achter 't kasteel. Neen, het is werkelijk het verstandigste om maar niet in het Auckama-bos te komen! En nu is 't beukenootjes tijd. Onder de bomen langs de singel ligt de grond bezaaid met de heerlijke bruine nootjes. Ze liggen daar te verrotten; niemand durft ze zoeken. Niemand, behalve Sjoerd Venema en Folkert Struiksmal! Die hebben vanmiddag, toen ze naar school gingen, hun plan gemaakt.

't Is Vrijdag, en Tuinman zal, zoals zijn gewoonte is, nu wel naar de stad wezen, naar de markt. Direct na schooltijd zullen de jongens nu eens proberen flink wat nootjes machtig te worden! Ze weten nog van verleden jaar, hoe lekker ze zijn. Je kunt ze bakken op de kachel, net als paardebonen, maar ze zijn veel lekkerder. Allemaal zullen ze meesmullen, vanavond thuis. Daar moet je wat voor over hebben!

Ja, als 't nu maar niet zo laat werd! Sjoerd is al een eindje de weg opgeslenterd, en toch maar weer teruggekomen. Dan, net als hij er over denkt nog maar eens in de gang te gaan kijken. . . . daar heb je Folkert! Met zijn klompen in de hand komt hij zó, op sokken, het plein op stormen. Eerst als hij op straat gekomen is gunt hij zich de tijd behoorlijk zijn klompen aan te doen, dan stormt hij op Sjoerd af. Die is alweer vergeten, dat hij eigenlijk boos moest zijn. 't Is nog niet zó laat, als ze vlug opschieten, hebben ze nog wel een kwartiertje over. En een kwartiertje is lang genoeg!

't Is nu stil geworden op de weg; de kinderen, die dezelfde richting uit moesten, zijn al lang verdwenen. Des te beter vindt Sjoerd, niemand hoeft te weten wat ze gaan uitvoeren. Stevig stappen ze nu door.

Folkert is kleiner dan Sjoerd, maar je kunt zien, dat het een stevige knaap is. En vlug, als water! Bovendien is het een echte durver, die Folkert, voor de gevaarlijkste karweitjes kun je op hem rekenen. En voor Sjoerd is 't een trouwe kameraad.

Langs de weg liggen een paar straatklinkers. Folkert pakt ze op. „We gaan steentjepikken,” stelt hij voor, „dat schiet hard op.”

't Is een spelletje, dat ze vaak spelen onderweg. De één zet een klinker recht op straat en de ander probeert hem om te „pikken”. Wie gegooid heeft pakt vlug zijn steen weer op, loopt er een eind verder mee, en zet hem rechtop. De eerste mag dan weer gooien. Al mikkende en dravende is 't net, of de weg veel korter wordt; je bent thuis voor je er aan denkt!

In de verte klinkt motorgeronk.

De jongens kijken op. 't Is een motor met zijspan van de

Duitse politie. Drie Moffen, gekleed in de gehate lange groene jassen, zitten er op. Schuin over hun rug hangt dreigend de karabijn. De grote gele stofbrillen geven hun een spookachtig aanzien en, trots voor zich uitkijkend, jagen ze als een stormwind over de weg.

„Grünen,” zegt Sjoerd verachtelijk, en gooit z'n steen. Dan is 't Folkert zijn beurt. Juist als hij zijn steen opneemt, giert de motor langs hem heen. En dan gebeurt het. . . . Vóór hij zelf goed weet wat hij doet, neemt de jongen zijn zware klinker, en slingert hem over de straat, de motor achterna! Ai. . . . dat was de bedoeling niet. . . . De steen vliegt schuin over de straat, spat tegen de weg omhoog, en slaat met geweld tegen het achterwiel van de motor. Op hetzelfde ogenblik knarsen de remmen!

De jongens schrikken ontzettend. Rènnen, dat is 't enige wat ze kunnen doen, wegvliègen, met grote sprongen, het hoofd in de nek, de vuisten gebald. In hun angst voelen ze de Duitse vuisten al in hun kraag en de gummistok al op hun broek! Of nog erger. . . . Wie weet, of ze niet gaan schieten, die Moffen, daar staan ze heus gauw genoeg voor klaar! Met een wilde sprong schiet Sjoerd op zij, tussen de bomen en struiken door. Daar, diep in de slootwal, haast in de sloot, laat hij zich vallen, drukt zich stijf tegen de grond. Zijn hart klopt in de keel, en hijgend ligt hij te luisteren. Zouden ze hem achterna komen?

Folkert is doorgehold. Dat hij nu ook zo stom kon doen; 't is ontzettend gevaarlijk. Hooft hij de motor al niet achter zich? Ja, hij is verloren, er is geen lopen tegen. . . . Even kijkt hij achterom. . . . Er zijn geen Duitsers meer te zien! Ze hebben het zeker te druk gehad, om zich met kwajongens te bemoeien, en zijn doorgereden.

Folkert blijft staan. Hè, hè, de schrik zit hem nog in de benen. En waar zit die Sjoerd nou? Maar eens roepen! O ja, daar heb je 'm al. Met een erg benauwd gezicht komt hij tevoorschijn, kruipend op handen en voeten. Even de weg afkijken. . . . o, gelukkig! Dan springt hij op, en veegt zich met de mouw het zweet van 't gezicht.

Folkert lacht al weer. Nog nooit heeft Sjoerd zó benauwd zien kijken. En 't is maar goed dat die Moffen een steen tegen hun motor hebben gehad, 't had nog veel beter raak moeten wezen!

Maar Sjoerd bromt, terwijl hij het vuil uit de slootwal van zijn kleren afslaat: „Dat lap je maar niet weer, o kerel, als ze ons te pakken hadden gekregen.” Folkert zegt niet veel meer, Sjoerd heeft eigenlijk wel gelijk. . . .

Dan gaan ze maar weer. Aan 't steentjepikken hebben ze nu geen aardigheid meer. En telkens kijken ze nog even achterom, als ze menen een motor te horen. Maar 't is loos alarm. Eenzaam en stil ligt de weg te dromen, in de late middag. En hier is 't hek van 't Auckama-bos.

„Gáán we nog?” vraagt Folkert. Even kijkt hij naar Sjoerd. Die was zo stil, 't laatste eindje, zou hij nog boos zijn?

„Natuurlijk,” zegt Sjoerd, „die nootjes zijn veel te lekker om ze te laten verrotten, jongl!”

Dan weet Folkert dat het weer goed is.

Samen staan ze even voor 't hek te kijken. Onder de bomen hangt al de vroege schemer van de herfst. Door de hoge bomen ruist zacht de wind. Heel in de verte blaft een hond. Verder is het hier stil en verlaten. En over het donkere bos tusschen de bomen ligt een zacht-bruine tint van duizenden en duizenden nootjes. . . .

„Ik zal wel eerst zoeken,” zegt Sjoerd, opeens besloten, „ga jij maar op de uitkijk staan.” Folkert voelt aan 't hek. Als dat

nu maar niet op slot is. Gelukkig, piepend en knarsend in al zijn verroeste scharnieren, draait het open. Dan schopt Sjoerd zijn klompen uit, en met een paar haastige sprongen is hij bij de bomen.

„Goed oppassen, hoor!” roept hij nog met gedempte stem tegen zijn kameraad, die de klompen opzoekt en voorzichtig het hek weer sluit, „als Tuinman me hier krijgt, kom ik er niet levend vandaan. . . .”

Folkert knikt. „’t Is oké, hoor,” roept hij terug, „als ik fluit, dan wéét je ’t wel.” —

Dan is ’t een poosje stil.

Sjoerd heeft zich laten vallen in ’t zachte mos, en kruipt nu op handen en voeten heen en weer. Telkens verdwijnt er een handvol nootjes in zijn wijde zakken.

Als een schildwacht die op post staat, drentelt Folkert voor ’t hek heen en weer. Nu eens zoeken zijn ogen de weg af, dan weer staat hij een poos te kijken in de richting van ’t kasteel. Alles is veilig!

Nu en dan peddelt een fietser de weg langs, of suist een auto voorbij. Dan fluit Folkert even tussen zijn tanden, en doet net of hij zijn kous wat optrekt. Sjoerd verdwijnt dan achter een dikke boom. Even later zoekt hij weer. Langzaam kruipt hij dieper het bos in.

„Hoeveel heb je al?” moet Folkert weten.

Als antwoord klopt Sjoerd even op zijn uitpuilende broekzakken. Meteen schrikt hij. . . . wat was dat, daar tussen de bomen? . . . O, zeker een eekhoortje. Die binnenzak van zijn jas moet nog vol, dan kan hij niet meer bergen. Daar, drie bomen verder, liggen er nog meer. En die zijn ook dikker. . . .

Plotseling een schreeuw van de straat af:

„Sjoerd, pas op, gaùw, gaùw!” . . . Op hetzelfde ogenblik kraken de takken, en vóór Sjoerd een voet heeft kunnen verzetten, stuift met woest geblaf een hond op hem af, een grote bruine Herder. Met een schreeuw vliegt de arme jongen overeind en doet een sprong opzij, in de richting van het hek. Hij had het beter niet kunnen doen. . . . Even een diep gegrom, en witte tanden. . . . dan heeft de hond hem

bij de broek en rukt en trekt er woedend aan. Sjoerd voelt: als ik mij verroer dan bijt-ie toe. De arme jongen weet van schrik en angst niet wat te doen. Hij heft zijn handen omhoog, en schreeuwt maar:

„Help. . . . help!“ . . . .

„Nou, nou, bedaar maar wat,“ klinkt opeens een onaangenaam krakende stem achter hem. . . . „Bello, àf!“ Bello laat los, maar Sjoerd weet nu al, dat hij verloren is.

Achter hem staat Tuinman. . . . langzaam komt hij dichterbij. Ontsnappen kan zijn prooi toch niet. Dan pakt hij Sjoerd zijn oor vast, zo net even tussen duim en vinger.

„En wat moest dat jongetje van Venema hier?“ . . . . vraagt hij gemeen-vriendelijk, terwijl hij Sjoerds hoofd langzaam heen en weer schudt.

Sjoerd voelt dat hij woedend wordt; zijn vuisten ballen zich, maar hij is machteloos.

„Beukenootjes zoeken,“ zegt hij kort, met neergeslagen ogen.

„Zo,“ zegt Tuinman, „en kun je niet lezen. . . . dat bordje daar?“

Sjoerd antwoordt maar niet meer; wat gééft het.

„Neergooien,“ zegt de boswachter dan plotseling streng. Daar gaan de nootjes, een bruin heuveltje op het groene mos.

„En kom nu maar eens mee. . . .“

Nog steeds houdt Tuinman Sjoerd vast aan zijn oor, èn stevig! Schijnbaar heel vriendschappelijk lopen ze naast elkaar, Sjoerd zijn hoofd een beetje schuin, vanwege dat oor! Aan zijn hakken snuffelt Bello. . . .

Zo lopen ze langs het kasteel.

De meid is net bezig de hoge stoep van de zijdeur te boenen. Ze houdt even op als ze het gezelschap ziet naderen, en schudt haar wijze hoofd.

„Kijk maar voor je,“ wil Sjoerd zeggen, maar hij bedenkt zich. Ze zou hem maar uitlachen. Trouwens, dat doet ze tòch al, zie je wel? . . . .

Gelukkig, ze zijn voorbij!

Nu komen ze achter 't kasteel en dan, langs een smal paadje,

bij de stallen. Een paar kippen scharrelen hier rond, een varken knort.

Achter een der hokken klinkt een luid gezang, of liever gezegd, geschreeuw. 't Is het Wilhelmus; en Sjoerd heeft direct in de gaten, wie dat doet.

't Is Jelle natuurlijk, Gekke Jelle.

Iedereen in de omtrek kent die stakker. Haast elke avond dwaalt hij langs de wegen en vaak ook komt hij op Roosje-stein. De grote jongens van 't dorp hebben plezier met Jelle, ze laten hem zingen en dansen voor een sigaret. En als het donker is sluipt de stumper langs de huizen en tikt onverwacht op de ramen. Als je dan zegt: „Wie is daar?” roept hij: „Allemaal apekool!” en loopt hard weg. In de verte hoor je hem dan nog schaterlachen. Jelle moet oom zeggen tegen Tuinman, en hij woont bij hem in. Vader of moeder heeft hij niet meer; en de mensen zeggen, dat Tuinman hem heel slecht behandelt. Nu, dat gelooft Sjoerd best!

Kijk, daar heb je Jelle. 't Is een jongen van een jaar of achttien, erg lang, maar mager en slap. Als hij Tuinman hoort, houdt hij midden in de regel ineens op met zingen, en springt verschrikt overeind. Maar met de zaag in de hand en de mond wijd open van verbazing blijft hij weer staan als hij ziet, wie Tuinman daar bij zich heeft. En dan, plotseling, begint hij te schaterlachen en te dansen van plezier.

„O, o,” roept hij, „wat een apekool, wat een apekool!” . . . Sjoerd schaamt zich geducht, hij wou die akelige vent wel een klap geven. Maar Jelle's plezier duurt niet lang.

„Houd je mond, idioot,” snauwt Tuinman ruw, „ga aan je werk! Je hebt de hele middag weer niks uitgevoerd, zie ik wel. Vanavond geen boterham, mannetje!”

Direct is Jelle stil, en begint ijverig te zagen. Maar zijn ogen loeren. . . . hij moet weten waar Sjoerd blijft!

Een eindje verder, een beetje apart, staat een stenen hokje. Tuinman gebruikt het om er zijn gereedschap in op te bergen. Dat hokje is bestemd om Sjoerd zijn gevangenis te worden. De arme jongen heeft het direct in de gaten.

„Ik moet om halfvijf thuis wezen,” probeert hij nog, terwijl

hij onwillig met zijn hoofd rukt, . . . „ik moet twee koeien melken.”

Maar Tuinman houdt stevig vast! Au, dat oor! En die akelige hond gromt zo dreigend.

„Had daar maar eerder aan gedacht,” snauwt Tuinman, . . . „hiër is je plaats!” Meteen duwt hij Sjoerd naar binnen en slaat de deur achter hem dicht.

„Over een uurtje kom ik wel eens terug,” broemt de hardvochtige man nog, „en als je lawaai maakt, duurt het langer, dat belooft ik je!” Dan knarsen de beide grendels. . . . de deur zit op slot! Daar staat Sjoerd, in 't halfdonker, achter de gesloten deur. O, hij wou wel huilen van woede, hij wou die deur er wel uittrappen! Maar waf gééft het? „Een uur,” zegt die mispunt, wie moet die koeien nu melken? Stom ook, dat hij niet eerder aan die hond heeft gedacht. 't Is de waakhond van de baron.

Toen ze bij 't hek stonden hadden ze hem nog horen blaffen, maar ze hadden gedacht dat hij aan de ketting zat, achter het kasteel. Wie had nu ook kunnen denken dat Tuinman die hond gebruikte. . . .

Sjoerds ogen dwalen door 't schuurtje. In een hoek ligt een hoop turven, in de andere staat een kruitwagen. Tegen de muur staat tuingereedschap, wat harken en schoffels. 't Enige licht, dat naar binnen valt, komt door een klein rond raampje, hoog boven de deur. Sjoerd kijkt er naar. Zou hij er door kunnen? Eens proberen!

Voor het raampje langs loopt een dikke balk, van de ene muur naar de andere. Het is een kleinigheid om daar op te klimmen. Even op die turven geklauterd, een flinke sprong. . . . ziezo, hij zit!

Jammer, het raampje is veel te klein, een kat zou er maar net door kunnen. Maar hij kan nu toch naar buiten kijken! O kijk, daar heb je Tuinman. Hij stapt net op de fiets en rijdt weg, Bello er achteraan.

Jelle zaagt ijverig, maar niet zodra is zijn lieve oompje om de hoek verdwenen, of hij gooit de zaag neer, luistert even, en komt dan naar het schuurtje geslopen. Telkens kijkt hij even schichtig achterom.

Sjoerd zijn hoop herleeft. Zou Jelle de deur willen openmaken? Zou hij dat durven? Maar eens even op het raampje tikken. Direct blijft Jelle staan, zijn mond zakt weer open, zijn grote verwonderde ogen zoeken.

Ah. . . . daar heeft hij Sjoerd in de gaten. Stom verbaasd staart hij naar het raampje. Hoe komt die jongen daar nu ineens voor het raampje, zo hoog boven de deur. Dat gaat Jelle zijn verstand te boven! Dan, plotseling, begint hij vreselijk lelijke gezichten te trekken, en zijn lange magere armen wijzen naar de deur.

„Maak hem even open,” roept Sjoerd, „dan krijg je vanavond drie sigaretten van me!”

Maar Jelle kijkt erg verschrikt en schudt heftig van nee. „Dan slaat-ie me dóód,” gilt hij, „ik durf niet, ik durf niet.” Hoe Sjoerd ook praat en smeekt, het helpt hem niet. Jelle huilt er haast om: hij wil zo graag, maar hij durft niet. De angst voor Tuinman is te groot!

„Waar is je oom naar toe?” wil Sjoerd weten. De arme onnozele jongen kijkt hulpeloos om zich heen.

„Wéét niet,” zegt hij, „wéét niet, misschien wel naar de Mof-fen.” Hij moet daar zelf vreselijk om lachen. „Naar de Mof-fen, en daar dan maar blijven, apekool nog aan toe!”

Maar ineens, midden in zijn lachbui, houdt hij op. . . . Op het grintpad, naast het kasteel, klinken haastige voetstappen en luide, drukke stemmen.

In een ogenblik is Jelle bij zijn zaag terug! Ook Sjoerd heeft wat gehoord.

Zou Tuinman daar al terug zijn?

Klaar om weg te duiken zodra de boswachter in 't zicht komt, loert hij het grintpaadje af. Dan, plotseling, worden zijn ogen groot van verbazing. Wie komen daar nu de hoek van 't kasteel om, en stevenen recht op het schuurtje af? Zijn dat niet. . . . ?

In zijn verbouwereerdheid vergeet Sjoerd weg te duiken en blijft hij stokstijf zitten. Ja, werkelijk, ze zijn het, hij heeft zich niet vergist!

Toen Bello zo heel onverwacht en ruw een einde maakte aan

het beukenootjes zoeken, was Folkert haast net zo erg geschrokken als Sjoerd. Door hevig te schreeuwen had hij op 't allerlaatste ogenblik nog geprobeerd zijn kameraad te redden, maar 't was al te laat.

Even nog had hij Sjoerd zien staan, de handen omhoog en de benen wijd uit elkaar, terwijl de woedende hond aan zijn broekspijp rukte en trok. En schreeuwen dat de arme jongen deed. . . .

Toen was Folkert weggelopen: 't was beter dat Tuinman hem maar niet zag. Hij mocht die hond ook eens op hem afsturen. . . . Maar ver was hij niet gegaan. Voorzichtig wrong hij zich een klein eindje verder door de struiken heen en daar, tegen de hoge slootswal, bleef hij staan wachten. Zien kon hij hier vandaan Sjoerd niet, maar horen wel.

O, daar had je Tuinman al met zijn akelige valse neusstem. Nou, Sjoerd zat er lelijk in, dat was vast!

Toen Tuinman even later met zijn arrestant bij het kasteel was, stond Folkert alweer voor 't hek hen achterna te kijken. „Dat wordt brommen in 't varkenshok, joggie,“ zuchtte hij, „wie weet hoe lang“ . . . . Maar hij zou trouw blijven wachten, al werd het vanavond ook tien uur, daar kon Sjoerd op rekenen. Kon hij maar wat voor hem doen. Och, dat was onmogelijk natuurlijk. Geen stap durfde hij meer achter 't hek te doen, die hond kon je wel verscheuren!

Wachten dan maar, dat was 't enige. Maar toen hij een minuut of tien later Tuinman terug zag komen, nu op de fiets, en Bello er achteraan, kreeg hij plotseling weer moed. Ah. . . . Tuinman ging weg en die hond ook, daar werd het niet minder van. Even wegkruipen nog maar, je kon nooit te voorzichtig wezen met zo'n hond; hij mocht eens onraad ruiken. . . . En nu opletten, waar Tuinman bleef.

Het hek knarste open en weer dicht, de boswachter floot nog eens aan Bello en stapte op zijn fiets. Toen werd het stil. . . .

Voorzichtig sloop Folkert de weg weer op, net gauw genoeg, om de fietser met zijn hond in de verte te kunnen zien verdwijnen. Ziezo, dat was tenminste een geluk bij een ongeluk! En nú vlug! De weg naar de stallen kende hij wel, verleden week had hij samen met vader nog vis op 't kasteel

gebracht. En als hij daar eenmaal was, zou hij de deur van Sjoerds gevangenis wel open krijgen, al was 't ook met een bijl! Als die vent nu maar flink lawaai maakte, zodat hij horen kon waar hij zat. Anders zou hij hem wel roepen. . . .

Al die gedachten flitsten Folkert door 't hoofd, terwijl hij op sokken de singel langs rende. Zijn klompen had hij, mèt die van Sjoerd, in de slootwal verstopt. O, hij wist het wel, 't was gevaarlijk wat hij deed, vréselijk gevaarlijk. Als Tuinman terugkwam. . . . Neen, daar maar niet aan denken nu. Ziezo, daar was hij al bij 't kasteel. Nu hier aan de zijkant, bij die hoge stoep langs, en dan de bocht om. Die deur was gelukkig dicht. Nog een paar sprongen, dan. . . .

Te laat!

Net op het ogenblik dat hij de deur voorbij zou hollen, ging deze met een zwaai open, en op de stoep stond. . . . baron Van Raalte zelf!

't Was Folkert, of de grond onder hem wegzakte. Zijn benen wilden ineens niet verder meer; wat gaf het ook, er was toch geen ontkomen meer aan. . . .

Mijnheer Van Raalte, een al oudachtig maar nog kaarsrechte man, met sneeuw wit haar en ernstige, maar vriendelijke ogen, keek erg ontevreden en boos. Wat was dat nu voor een brutaliteit, om hier maar zo om het kasteel heen te komen vliegen en draven? Zopas was Tuinman hier ook al langs gekomen met een kwajongen, had Jeltje, de dienstbode, hem verteld. Zeker een houtdief! Wie weet, wat zo'n rakker weer allemaal vernield had in de bossen. En nu alweer zo'n vlegell Vanuit de voorkamer had hij hem zien aankomen — hollen als een dief. 't Moest nu maar eens uit wezen met die streken!

Maar toen de baron die jongen daar zag staan met zijn vuurrode kleur, nog hijgend en puffend van 't harde lopen, terwijl zijn ogen onrustig en verlegen alle kanten uit dwaalden, voelde hij zijn boosheid zakken. Er was zeker iets bijzonders aan de hand, dat ventje was helemaal overstuur.

„Wat heb jij een haast, zeg,” kwam mijnheers stem dan, lang niet zo streng als eerst de bedoeling was, „ik dacht minstens dat er brand was. Wat scheelt er toch aan?” Even,

vlug, keken Folkerts ogen de baron aan. Die stem had haast vriendelijk geklonken. . . . Zou er van die kant misschien hulp te verwachten zijn?

„Sjoerd,” begon hij dan, „Sjoerd zit opgesloten in de stallen, . . . en nu is Tuinman weggegaan, en ik. . . ik wou eens kijken. . . .”

De baron begreep het. Kameraden dus. En beiden zeker niet zulke beste broeders. Tuinman zou zo'n jongen niet voor niks opsluiten. Maar eens horen! Hij zou er nu wel achterkomen.

„Kom maar eens even mee in de gang,” wenkte hij Folkert, „hier in de deur is 't mij te koud. Mooi. . . en vertel nu maar eens alles wat er gebeurd is.”

Daar stond Folkert dan in de deftige gang van 't kasteel, en vertelde. Eerlijk biechtte hij alles op. En al luisterende klaarde de baron zijn gezicht helemaal op.

„Zo,” zei hij eindelijk, toen Folkert uitgepraat was, „ja. . . , jullie mochten natuurlijk niet in het bos komen. Maar beukenootjes zoeken is anders nogal onschuldig. En jullie hebben nu ook al heel wat straf gehad eigenlijk.

Weet je wat? We moesten maar eens gaan kijken waar je kameraad zit. Ik ben daar ook wel een beetje nieuwsgierig naar. Kom maar eens mee. . . .”

En voor Folkert goed begreep wat er gebeurde, had de baron zijn wandelstok en hoed van de kapstok genomen, en daar gingen ze met z'n beiden de hoge stoep af.

„Als we hem nu maar kunnen vinden,” meende de baron, „'t is daar achter 't kasteel allemaal stallen en hokken.” Maar Folkert had daar niet zoveel zorg mee.

„'k Zal hem wel roepen,” zei hij dapper, „dan bonst-ie wel tegen de deur!”

Zo pratende liepen ze achter 't kasteel langs.

Kijk, daar had je Gekke Jelle ook. Die keek nog onnozeler dan anders, toen hij, inplaats van zijn oom, baron Van Raalte zag verschijnen. Van schrik zette hij de zaag ondersteboven in 't hout, de scherpe kant omhoog.

De baron lachte. Hij bleef even bij Jelle staan. „Andersom, jongen, je bent helemaal in de war, geloof ik. En, vertel eens,

Jelle," ging de baron verder, „weet jij ook, waar Tuinman hier ergens een kwajongen opgesloten heeft?"

Jelle knikte heftig. Hij wees met de zaag naar 't schuurtje. „Daar, dáár, mijnheer. Voor 't raampje, mijnheer. Ik heb de deur niet opengemaakt, mijnheer, dat måg niet. . . ."

Mijnheer Van Raalte en Folkert waren er al. Zo, dit was dus de gevangenis.

„Maak maar gauw open," zei de baron.

In een ogenblik waren de grendels weggeschoven, en daar gooide Sjoerd, die met een paar flinke sprongen van boven gekomen was, zelf de deur al open. Hij rolde meteen naar buiten. Gelukkig, vrij

Maar te vertellen had hij nog niet veel, hij schaamde zich eigenlijk wel een beetje voor de baron. Hoe kreeg Folkert het voor elkaar, om diè mee te nemen hier naar toe!

„Zo," zei de baron, „daar heb je de misdadiger al. De rest

van je straf zal ik je nu maar schenken. Ik zal dat wel even met Tuinman in orde maken straks. En 'k zal jullie meteen maar even naar 't hek brengen, anders kon Bello je wel eens voor de tweede keer bij je broek krijgen."

En daar gaan ze dan met z'n drieën. Stom van verbazing kijkt Jelle hen achterna. Wàt een apekool. . . .

De baron vertelt, hoeveel last ze tegenwoordig in de bossen hebben van houtdieven. Juist de jonge boompjes vernielen ze, en slepen ze weg. Daarom neemt Tuinman tegenwoordig Bello mee, als hij de bossen ingaat. „En nu werd jij ook voor een houtdief aangezien," zegt de baron tegen Sjoerd. „Maar niet weer zonder permissie achter 't hek komen, jongens!"

De jongens beloven het.

„En waar zijn de beukenootjes nu?" vraagt de baron even later.

„Daar liggen ze," wijst Sjoerd.

Ze zijn dicht bij 't hek gekomen, en 't hoopje beukenootjes, dat Sjoerd er heeft neergegooid, ligt er nog.

„Nou," zegt de baron, terwijl hij blijft staan, „zoek ze dan op. . . ."

De jongens glunderen. In een ogenblik zijn de nootjes verdwenen. . . . wàt een boffer! Dan maakt de baron zelf 't hek voor hen open. „En nu maar gauw naar huis!"

„Ja, mijnheer," lachen ze nog wat verlegen, „dank u wel, mijnheer. . . ." Dan draven ze weg. Achter hen knarst het hek dicht.

Ziezo, daar komen ze voorlopig niet weer terug!

In de slootwal zoeken ze hun klompen op. En dan héél vlug naar Roosjestein. 't Is zeker al bij vijven. Vader zal wel nijdig wezen.

Een beetje afgelegen en eenzaam, ligt, midden in de wijde velden, het dorpje Roosjestein te dromen in de late middag. Eigenlijk is het maar een gehuchtje: een stuk of zes boerenplaatsen, wat arbeidershuisjes die daarbij horen, en een klein, ouderwets kruidenierswinkeltje, dat is alles.

Op het landweggetje, dat tussen de boerderijen doorkronkelt, is het op deze tijd van de dag haast nog stiller dan anders. Bij een huisje spelen een paar kinderen, en zingen een zeurderig versje, almaar hetzelfde weer. Een boerenwagen dendert met veel lawaai voorbij, en verdwijnt in de verte. Een paar fietsers, „melkhalers” uit de stad, zwaaien een boerenerf op, de tas met lege flessen bengelend aan 't stuur. Achter een boerderij klinkt gerammel van lege bussen en emmers. En over de wijde velden is de vrede van de avond die komt. . . .

Maar in het achterhuis van „Veldzicht,” een der grootste boerderijen van het dorpje, is het niet zo rustig. Boer Venema en z'n arbeider werken wat ze kunnen. Er moeten vijf en twintig koeien worden gemolken, en de melkrijder, die om een uur of vijf de bussen komt halen, wacht niet! 't Is een toer om klaar te komen vandaag. Alles loopt ook tegen. Chris, de onderduiker uit Holland, die anders altijd dapper meehelpt, is nog niet thuis. En nu blijft, tot overmaat van ramp, Sjoerd ook nog weg. Dat gebeurt anders nooit, de boer begrijpt er niets van. Zeker school moeten blijven, die rakker! Met een zwaai leegt de boer een emmer vol schuimende melk in een bus. Dan zet hij de emmer neer, en gaat naar buiten. Met grote stappen loopt hij het erf over, naar de weg. En zijn scherpe ogen turen in de verte. . . .

Hij maakt zich ongerust, de boer. Neen, niet over Sjoerd, die zal dadelijk wel komen, maar over Chris. Vanmiddag om één uur is die al weggereden, met paard en wagen, om een voer bieten te halen uit Hoogterp. Een voer bieten, ja. . . . de boer weet wel beter!

Vannacht heeft een Engels vliegtuig kisten vol wapens uitgeworpen op een weiland, in de buurt van Hoogterp. Dappere kerels van de „ondergrondse” hebben die kisten opgezocht en voorlopig verborgen. Chris weet er alles van: hij heeft zelf hard mee geholpen!

Bij boer Dijkstra hebben ze de gevaarlijke Engelse cadeautjes verstopt, achter 't huis, in de mesthoop! Maar daar kunnen ze niet blijven, en nu is Chris ze gaan halen. Verstopt onder voerbieten, zal hij ze naar Veldzicht brengen. Daar is wel een veilig plekje, in de schuur, diep onder 't hooi. En op Roosjestein komen de Moffen niet! Maar die wapens vervoeren, op klaarlichte dag onder wat bieten, dat is levensgevaarlijk! De Duitsers speuren en zoeken alles af de laatste tijd, en ze kennen geen genade. Chris weet dat heel goed, 't is niet de eerste keer, dat hij zoiets doet. Maar wat dan? „'t Moet toch gebeuren,” heeft hij vanmorgen nog tegen boer Venema gezegd, „als ik het niet doe, moet een ander. En de commandant heeft het mij opgedragen, dus ga ik!” Vrolijk fluitend, alsof er geen vuiltje aan de lucht was, is hij vanmiddag weggereden. Om een uur of drie zou hij terug zijn.

't Is nu bij vijven, en nog niets te zien. Als er maar geen ongelukken gebeurd zijn. . . . Met een hart vol zorg gaat Venema terug naar zijn koeien. Maar tien minuten later staat hij al weer op de weg. Nòg niets te zien. Of. . . . In de verte nadert iets. . . . Ja werkelijk, 't is een paard en wagen. . . . 't is Chris, Venema ziet het nu duidelijk. Hij zucht diep; dat is werkelijk een pak van zijn hart! Gelukkig. . . .

Maar wie zitten daar naast Chris voor op de wagen? O, dat zijn die kwajongens, Sjoerd en Folkert. Ziezo, dat is twee vliegen in één klap!

Even later stuurt Chris met een handige zwaai de wagen het erf op.

Folkert springt er af, hij moet nog een klein eindje verder. Met een armzwaai neemt hij afscheid.

„Alles goed?” vraagt de boer. In zijn stem klinkt dankbaarheid. „Alles oké, hoor!” lacht Chris, „ze zijn binnen!” Dan springt hij van de wagen en houdt het paard in. Ze zijn nu

achter de boerderij, en vlak voor de grote schuurdeuren blijven ze staan.

„Zal ik maar gauw gaan melken?“ vraagt Sjoerd, „’t is al laat. . . .“

Venema vindt het goed. Hij vergeet gelukkig helemaal te vragen, waarom Sjoerd zo laat was: die wagen met bieten is van veel meer belang. Hoe gauwer die leeg komt, hoe beter.

„Ga jij maar gauw naar de koeien,“ zegt hij tegen Sjoerd; „Chris en ik zullen eerst zorgen dat die wagen hier weg komt.“

Chris is al bezig ’t paard uit te spannen, en Sjoerd verdwijnt als de wind in ’t achterhuis. Haastig schiet hij zijn overal aan. Dan schuimt de melk in de emmer, met korte, haastige stralen.

Op ’t erf zijn vader en Chris nog bezig met de bietenwagen. Zij hebben moeite om de zware vracht met z’n beiden in de schuur te krijgen.

Sjoerd weet best wat er is, met dat voer bieten. ’t Is niet de eerste keer, dat zo’n vrachtje op „Veldzicht“ wordt gebracht. En omdat Sjoerd het toch wel zou merken, wanneer er kisten onder ’t hooi werden verstopt, heeft vader hem alles verteld. Ook, dat die wapens later, meestal in de nacht, weer worden weggehaald door „ondergrondse werkers“, die ze dan verdelen, om er mee te oefenen en ze later tegen de Moffen te gebruiken. En ook heeft vader natuurlijk gezegd, dat dit alles diep, diep geheim was. Elk onvoorzichtig woord erover kon levensgevaarlijk zijn. Sjoerd heeft dat heel goed begrepen. Hij zal zich liever de tong afbijten, dan er iets van aan een ander te vertellen. Zelfs Folkert mag het niet weten, en dat betekent heel wat!

Toen ze vanmiddag zo hard naar huis draafden, hadden ze, precies in de bocht, waar het weggetje naar Roosjestein van de grote weg afbuigt, de bietenwagen ingehaald. Sjoerd begreep toen direct wat voor een vrachtje dat was, maar ook tegen Chris heeft hij niets laten blijken. En die heeft maar wat grapjes verkocht, daar op het zitbankje; je zou aan

hèm ook niet zeggen, dat hij zo'n gevaarlijk karweitje onder handen had!

't Gaat nog niet vlot met de wagen op 't erf, vader en Chris zullen hulp moeten hebben. Juist wil Sjoerd overeind komen, om even een handje te helpen, als hij moeder haastig vanuit de kamer naar de schuur hoort draven. „Pas op, hoor,“ roept ze met gedempte stem, „Tuinman Fransen komt het erf op!“

Sjoerd schrikt er van. . . . wat moet die kerel hier? Snel duikt hij weer weg onder zijn koe. O wee, Tuinman moet hem niet zien; stel je voor. . . .

Ja, daar heb je 't lieve leven al gaande. In 't achterhuis kun je alles duidelijk horen. Tuinman stapt van zijn fiets.

„Ho,“ kraakt zijn stem, „wacht maar, 'k zal je even helpen.“ En ja hoor, daar rijdt de wagen al piepend en krakend de schuur binnen.

„Zo,“ zegt vader, „dank je wel. . . .“

Vanavond gaan we die wagen nog wel even legen. Kom maar even mee naar 't achterhuis, Tuinman!“

Sjoerd snapt het best. Hij weet wel, dat vader Tuinman ook niet lijden mag, en die vervelende kerel moet natuurlijk zo gauw mogelijk bij de wagen vandaan. Hoor, hij is er nog! „Mooie bieten,“ zegt-ie, „'k was even bij Struiksma om vis, toen zag ik Chris het erf op rijden.

'k Dacht, o ja, 'k moet nog even met Venema praten over de winteraardappels.“

„Ja, ja,“ zegt vader, „zeker, dat kan, maar we zijn nog aan 't melken, kom maar even mee.“

Daar komen ze, door de tussendeur, naar 't achterhuis. Chris gaat buitenom, en sluit de grote schuurdeuren.

„O,“ kraakt Tuinman, een beetje vals, „ben je nog aan 't melken? 'k Dacht dat jullie klaar waren, omdat je al met die bieten bezig was, zie. . . .“

Sjoerd schrikt even. . . . zou Tuinman iets vermoeden?

Vader sluit kalm de deur, en neemt een melkemmer. Al prattende over de aardappels verdwijnt hij onder een koe. Tuinman gaat er even gemakkelijk bij zitten, op 't achterhuisbankje. Onder de koe door zit Sjoerd naar hem te loeren.

O kijk, het emmertje, waarin Sjoerd zopas inderhaast zijn beukenootjes heeft gegooid, omdat zijn zakken zo vol waren, staat vlak naast Tuinman op het bankje. Gelukkig, hij merkt niets. . . . Ging-ie nou maar weg! Sjoerd is zowat klaar met deze koe, maar hij durft zijn emmer niet te gaan legen. Er zou wat waaien, als Tuinman hem zag! Neen hoor, dan nog maar even doormelken. De laatste melk is de beste,

zegt vader altijd!

O, gelukkig, Tuinman staat op.

„Nou, da's dan afgesproken,” zegt hij, terwijl hij langzaam naar de buitendeur loopt. Maar ineens keert hij zich weer om. „O, ja,” lacht hij vals, „dat is waar ook, . . . eh, als je jongen soms wat laat thuiskomt, dan maak je je maar niet ongerust, hoor! Hij zit bij mij in 't schuurtje.

'k Zal hem aanstonds wel even verlossen. . . . wie niet horen wil, moet maar voelen! Die rakker vloog in 't bos om vanmiddag, alles vernielen natuurlijk!”

O wee, daar heb je 't al. . . . Sjoerd duikt van schrik nog dieper weg onder zijn koe, de neus haast in de emmer, en hij

melkt wat hij kan; de koe wordt er onrustig van . . .

„Wàt zeg je nou,” zegt vader, „mijn jongen? Die is al lang thuis!”

Tuinman had de klink van de deur al opgelicht, maar nu komt hij terug. „Jouw jongen,” zegt hij een beetje luider, terwijl hij op elk woord drukt, „jouw jongen, die zit bij mij in 't schuurtje, achter slot en grendel, die lummell!”

Vader komt net onder een koe vandaan. Met de emmer vol melk loopt hij naar de bussen. „Mijn jongen,” zegt hij, op dezelfde toon, waarop Tuinman het deed, „mijn jongen, die is al lang thuis, dáár zit-ie te melken!”

Tuinman doet een paar stappen in Sjoerds richting. „As-je me nou,” zegt hij, „ik zal toch zeker wel weten wie ik in het schuurtje opsluit?” Dan bukt hij zich, en loert onder de koe door. Sjoerd trekt aan de lege uiers, of zijn leven er van af hing. Tuinmans ogen worden groot van verbazing, zijn mond gaat open, maar woorden komen er niet uit. Hij komt nog wat dichterbij, om beter te kijken, ja . . . 't is zo . . .

„Wel heb ik van mijn levensdagen,” barst hij dan plotseling los, „daar zit-ie, 't is warempel waar, daar zit-ie te melken of er niks gebeurd was. Hoe is 't mogelijk, hoe is 't mogelijk!” De man windt zich hoe langer hoe meer op; hij balt zijn vuist. „Praat op, kwajongen,” schreeuwt hij, „hoe kom jij uit dat schuurtje vandaan? Of heeft die idioot je soms . . .” Sjoerd komt overeind, met zijn melk.

Jongens, wat is die man kwaad, was hij maar goed en wel de deur uit . . .

Maar 't is ook wel een beetje grappig, zo beteuterd als hij keek daarnet. Rakelings loopt Sjoerd bij de woedende man langs, om zijn emmer te legen. „Neen,” zegt hij, „Jelle heeft me niet geholpen.”

„O,” zegt Tuinman, „dat zou de eerste keer wezen tenminste. Als-ie me dat ook laptel . . . Maar hoe dàn, vertel op!”

Sjoerd leegt zijn emmer in de bus. Jawel, hij zal nog vertellen ook hoe 't gegaan is, kun je begrijpen!

„Dat raampje,” zegt hij een beetje ondeugend, „dat raampje boven de deur . . .”

„Hè?" schreeuwt de boswachter, „wou je me soms vertellen, dat je daar door gekropen bent? Een kàt kan er nog niet door!"

Dan plotseling, kan Chris, die ook zit te melken, zich niet langer goed houden, en schaterert zijn lach door 't achterhuis. En van de weeromstuit lacht de arbeider ook mee, van plezier slaat hij zich op de kniel

Dat is teveel voor Tuinman. „Ik krijg jou wel eens weer, mannetje," schreeuwt hij nog, terwijl hij naar de deur loopt, „en jullie allemaal!"

Woedend schudt hij zijn vuist. Dan, met een slag gooit hij de deur achter zich dicht. Buiten horen ze hem nog aan Bello roepen, dan rijdt hij weg.

't Is even stil in 't achterhuis, als Tuinman weg is. Zó was 't eigenlijk niet bedoeld, niemand had gedacht dat die man zich zó boos zou maken. Vader kijkt ontevreden.

„Ik houd niet van die grappen," zegt hij streng, „en zoiets gebeurt in mijn huis niet weer." En dan tegen Sjoerd: „Jij vertelt me vanavond haarfijn wat er vanmiddag is gebeurd, begrepen?" „'t Is goed, vader," zegt Sjoerd. Hij is woedend op Tuinman. „In 't bos omvliegen en alles vernielen," zei die gemene kerel, en hij heeft anders niks gedaan dan wat beukenootjes zoeken. Neen, vader mag gerust alles weten! „De melkrijder komt er aan, hoor," gilt plotseling de schelle stem van Dirkje, de meid, door 't achterhuis.

„Mooi," zegt vader, „we zijn net klaar!" En in de drukte om vlug de bussen bij de weg te krijgen, vergeten ze allen voor een ogenblik Tuinman en zijn ontsnapte gevangene!

Maar 's avonds moet Sjoerd „voor 't verhoor!" Onder 't eten begint vader er weer over. Hij denkt natuurlijk, dat er heel erge dingen zijn gebeurd vanmiddag. Nu, dat valt meel. Trots laat Sjoerd zijn trommeltje vol beukenootjes zien, die hij uit Tuinmans handen heeft gered. En vader vindt, dat als mijnheer zelf hem heeft verlost, alles nu wel in orde is. „Maar 'k zou Tuinman voorlopig maar wat uit de weg blijven," zegt hij nog. En daar is Sjoerd het roerend mee eens!

't Is laat geworden met eten, vanavond. Zodra de melk weg

was, moest de bietenwagen gelegegd worden. 't Was al donker toen, en Sjoerd moest bijlichten met de carbidlamp.

„En je moet meesjouwen ook,” had Chris gezegd, „want ze zijn onmenselijk zwaar.” Eerst had vader de raampjes van de schuur zorgvuldig verduisterd, en toen kwam de „aap” tevoorschijn. 't Waren geen kisten, zoals Sjoerd had gedacht, maar grote, ronde bussen. En zwaar! Met z'n drieën hadden ze de grootste moeite gehad, om ze in 't hooi te krijgen. Vader had een gat gemaakt, haast tot aan de grond toe, daar moesten ze in. Toen 't hooi er weer stevig bovenop, en klaar was Kees. Een knappe Mof, die ze er vond! Toen was 't onder de hand zes uur, en dus „Engelse-Zender” tijd.

„Ga jij nu maar in huis,” had vader tegen Sjoerd gezegd; zeg maar tegen moeder, dat we zo komen!”

In de kamer stond het eten al klaar, en daar vertelde Sjoerd toen nog eens in geuren en kleuren aan moeder, hoe mooi ze Tuinman bij de neus hadden gehad. Moeder lachte er om, maar schudde toch een beetje haar hoofd: 't was haast te erg.

Vader en Chris waren ondertussen in 't achterhuis verdwenen, waar ergens, op een geheimzinnige plaats, een radio-toestel moest staan. Druk pratende over 't nieuwste nieuws, kwamen ze een kwartiertje later de kamer binnen. Dat speet Sjoerd niks, hij had trek gekregen van 't harde werken, en nu konden ze dan eindelijk beginnen!

Daar heb je moeder al, met een koekepan vol dampende aardappels; en als vader gebeden heeft, is 't: aanvallen! En onder de bedrijven door vertelt Sjoerd van zijn avonturen in 't Auckama-bos. Verder wordt er weinig gepraat onder 't eten, ieder doet zijn best!

Een flikkerend kaarsje, dat in een schoteltje op tafel staat, geeft wat schemerlicht. Sjoerd vindt dat wel wat vervelend, je ogen doen er haast zeer van, maar moeder zegt, dat hij de mond in 't donker wel kan vinden, en ze moeten zuinig zijn met carbid. Maar als ook de pap „achter de knopen” is, en vader gedankt heeft, komt de carbidlamp weer aan, en straalt haar helder wit licht door de kamer. Vader leest eerst

een hoofdstuk uit de Bijbel: bij 't kaarsje kon hij dat niet zien. Dan helpt Sjoerd moeder even opruimen, want Dirkje, de meid, is s' avonds naar huis.

Chris heeft ondertussen zijn spinnewiel voor de dag gehaald, en rolt een sigaret. Sjoerd loert er begerig naar, maar 't zit er niet aan vanavond! Dan zoekt hij zijn troost maar in 't hoekje, bij de kachel, en gaat zijn beukenootjes bakken. En ondertussen luistert hij naar Chris, die hier, in dit vertrouwde kringetje, zo heerlijk vertellen kan van z'n avonturen.

't Is nu zowat een jaar geleden, dat Chris op „Veldzicht“ kwam, en niemand heeft er nog spijt van gehad. 't Is een opgeruimde, vrolijke jongen, en hij heeft een paar goede handen aan 't lijf! Eigenlijk is hij student, aan de Landbouw-Hogeschool te Wageningen, en daar komt het zeker van, dat hij zich heel goed schikken kan, hier op de boerderij. „Je blijft hier maar stilletjes,“ heeft vader tegen hem gezegd, „tot de oorlog over is,“ en Chris was daar blij mee; hij zou moeilijk beter plekje kunnen vinden!

„Hoe kwam je vanmiddag toch zo laat,“ vraagt moeder, terwijl ze koffiewater opzet; „wat waren wij ongerust. 'k Dacht, Chris misschien opgepakt, en straks de Moffen hier op „Veldzicht“.

„Ja,“ zegt vader, „dat was 't hem nu juist, hè, dat wilde Chris liever niet, en daarom is hij maar wat voorzichtig geweest.“ Vader weet het verhaal natuurlijk al; Chris heeft het hem vanmiddag, achter de schuur, direct al verteld. Nu, terwijl het spinnewiel ijverig snort, vertelt Chris het nog eens voor moeder en Sjoerd.

„'t Was vanmiddag toen ik in Hoogterp kwam direct al wat in de war,“ zegt Chris. „Dijkstra vertelde, dat er net een paar Duitse soldaten waren geweest om melk en eieren. Ze hadden niet veel gekregen, en nu waren ze daar in de buurt nog bij andere boeren aan 't schooien. Oppassen was dus de boodschap, en de boer vond het veiliger, dat we eerst maar een poosje wachtten. Om een uur of drie kwam de meid, die we er op uit gestuurd hadden, zeggen, dat ze weg gefietst waren.

Toen wij aan 't werk, in de mesthoop! Net waren we bezig, toen we een motor hoorden aankomen. Weer wachten natuurlijk. En jawel, vlak voor de boerderij, daar stopte het geval. Wij verwachtten ieder ogenblik een paar Moffen achter het huis te zullen zien verschijnen, en begonnen direct ijverig bieten te laden. Maar niks hoor, alles bleef stil. Toen de meid weer eens kijken, en 't bleek, dat het drie Grünen waren, ze hadden iets aan de motor en waren druk aan 't knoeien." Wat luistert Sjoerd! Wie weet, of Folkert's steen niet schuldig was aan die motorpech! Maar daar weet Chris natuurlijk niets van. . . .

„Ze konden 't zaakje niet voor elkaar krijgen," vertelt Chris verder, „en eindelijk, 't liep toen al naar vieren, hebben ze met z'n drieën 't geval maar naar Hoogterp geduwd. Wij hebben toen vlug opgeladen, maar 't was intussen erg laat geworden."

Moeder is blij, dat alles nu maar weer achter de rug is. 't Is zo vreselijk gevaarlijk allemaal. Maar Chris vindt, dat het best meevalt; hij heeft al heel wat ondergronds werk gedaan, en nog nooit wat gehad met de Duitsers.

„Als er maar geen verraad is," zegt vader, „en daar hoeft je hier op Roosjestein gelukkig niet bang voor te wezen." „Hoe gaat dat nu met die zware bussen," vraagt Sjoerd, terwijl moeder koffie inschenkt, „gooien ze die uit de vlieg-machine maar zo op de grond?"

„O, nee," zegt Chris, „dat had je moeten zien vannacht, jong! Wij zaten in een wijde kring te wachten, en op 't afgesproken uur hoorden we de Tommie aankomen. We gaven licht-seintjes, en toen kwam-ie recht op ons aan. 't Was helder weer, en toen hij dichtbij kwam, konden we hem duidelijk zien. Eén keer vloog hij over ons heen; toen kwam hij terug, en ineens zweefden er een stuk of tien grote vogels door de lucht. 't Waren parachutes, waaraan de bussen hingen. Een prachtig gezicht! Vlak bij ons kwamen ze op de grond. Zodra de bus de grond raakt, valt de parachute neer, je hoort hem klapperen in de wind, als een zeil op een schip. Er gebeurde nog haast een ongeluk, want de laatste parachute werd te dicht bij de grond losgelaten, de hele boel

sloeg zo tegen de wereld. Eén van ons, Gerrit noemen we hem altijd, dacht dat-ie hem boven op zijn hoofd kreeg, en vloog pardoes in de sloot. Aan de andere kant krabbelde hij er weer uit, en schelden geen gebrek natuurlijk! 't Was ook een koud grapje, maar wij hebben er vreselijk om gelachen. Toen wij later naar huis gingen, liep Gerrit met opzet dwars door alle sloten heen, hij was nu toch nat!"

„En waar hebben jullie die parachutes gelaten?" vraagt moeder.

„Dat regelen we altijd vooraf," zegt Chris.

„Zes van ons noemen we de parachutisten. Zodra de bussen zijn losgemaakt, nemen die de parachutes en zorgen, dat ze een heel eind verder, ergens in een aardappelland, geloof ik, in de grond worden gestopt. Wij moesten de bussen opbergen, dat was een hele sjouw in de nacht! En nu zijn ze gelukkig veilig; ik heb er vier van gehaald, en de andere zitten ergens in Hoogterp, ook in 't hooi. Nog even, boer, dan halen we ze er weer uit, en gaan er de Moffen mee te lijf. Dat wordt een feest!"

Vader is bang dat het nog wel een poosje zal duren, maar Chris houdt stijf en strak vol, dat de oorlog vóór Kerstmis afgelopen is. En dan praten ze natuurlijk verder over de oorlog, net als alle avonden. Over de Canadezen, die nu in Zeeland vechten, en over de grote slag tussen Aken en Keulen, waar het nog maar niets opschiet. Tot de grote klok negen slaat, en vader eerst even naar Sjoerd kijkt, en dan veel-betekenend knikt, in de richting van het zolderkamertje. Sjoerd had net de laatste nootjes op de kachel, en haastig verhuizen die nog naar het trommeltje. Ziezo, morgen een flinke zak vol mee naar school!

Even later ligt hij in zijn nestje, en droomt van parachutes, en gevaarlijke tochten in de nacht. . . .

Niet zo heel veel later gaan ook de anderen naar kooi, en dan ligt Veldzicht te slapen, in de heldere, vredige herfstnacht!

't is een week later.

Op het smalle binnenpaadje, dat langs de Romkes Vaart loopt, in de richting van de Jousma brug, lopen Sjoerd en Folkert.

't is een gure avond, vol wind en regen. Met moeite komen de jongens vooruit, vlak tegen de storm in. Felle rukwinden doen hen bijna stilstaan soms, en striemende regenvlagen, die als witte nevelslierten over de landen jagen, slaan hen onbarmhartig in 't gezicht. Maar schuin voorover hangend, de kragen hoog, en de mutsen diep over de oren, worstelen ze verder, tegen storm en regen in!

Stijf onder z'n arm geklemd houdt Sjoerd een volgepropte boekentas, terwijl Folkert twee stormlantaarns draagt, in elke hand één.

Naast de jongens spat en bruist het zwarte water van de Romkes Vaart, en schuimt in 't hoge riet aan de walkant. En boven hen jagen de wolken, zwaar van wind en regen. Maar heel langzaam komen de jongens vooruit. Soms zuigen hun klompen vast in de weke modder, dan weer glijden ze uit, en vallen haast op het glibberige pad. Even proberen ze soms wat tegen elkaar te zeggen, luid schreeuwend, om boven 't windgeweld uit te komen, maar 't gaat niet best, en dan lopen ze maar weer zwijgend verder, stap voor stap. Vroeger nog dan anders is de schemer gekomen over de kale, natte landen, maar helemaal donker is 't nog niet. Een eindje voor zich uit, dichtbij nu al, zien de jongens een stuk of wat hoge bomen, die met hun kale takken staan te buigen in de wind. Dáár is de Jousma brug; het doel van hun reis. Nog maar even volhouden, ze zijn er zol

Een beetje in de luwte van de brug, in een zijslotje, maar vlak bij de grote vaart, ligt een klein, zwart-geteerd vissersschuitje, en bij dat schuitje, daar moeten de jongens zijn. Hier heeft visser Struiksma, de vader van Folkert, zijn bedrijf. Er zijn hier in de vaart netten uitgezet, en bij slecht weer, of 's nachts, vindt de visser een veilig onderdak in 't

schuitje. Ook 's nachts, want dan branden hier rode lantaarns, om de schepen te waarschuwen. Als de schipper de rode lichtjes ziet boven 't water, blaast hij op zijn hoorn, en de visser maakt dan haastig de netten los, om 't schip door te laten. Zo komt het, dat de visser 's nachts in het „aakje” moet slapen, en Folkert gaat dan vaak met zijn vader mee. Hij kan dan meteen 's morgens vroeg helpen bij het bergen van de vis.

En nu is Struiksma ziek. Hij heeft kou gevat, en mag voorlopig niet „op 't water” slapen. Folkert is thuis de oudste, en hij kent dit werk goed. Daarom moet hij nu dit karweitje een poosje van zijn vader overnemen, en alleen in 't aakje slapen. Folkert heeft daar niets op tegen. Er is een lekker bed in de schuit, en 't slaapt er zo heerlijk, als de golven tegen de boot klotsen, en de regen klettert op 't dak. Sjoerd heeft thuis gevraagd, of hij voor deze éne keer meemocht, en hij heeft toestemming gekregen. Nu het tegen de mid-

dag zo is begonnen te stormen, vond moeder het wel wat gevaarlijk, maar de jongens hebben beloofd voorzichtig te zullen zijn, en zó klein zijn ze toch niet meer? Toen hebben ze alles voor deze avond klaargemaakt! 't Zou echt gezellig worden! Moeder had de boekentas volgestopt met heerlijke spekboterhammen, en een thermosfles met hete melk. Van Folkert zat er een bosje gerookte paling in. Ze konden dan bij licht weggaan, en in 't aakje eten. Sjoerd zelf had het dambord in de tas gedaan, voor 't geval ze zich mochten vervelen. En een paar mooie boeken zaten er ook in! Een half uur te vroeg stond Sjoerd bij Struiksma voor de deur.

Ja, Folkert was klaar, al lang!

Vlug de stormlantaarns uit 't hok gehaald, een paar doosjes lucifers in de zak gestoken („zuinig er meel" zei moeder) en daar gingen ze!

„'t Is nog veel te vroeg," riep vader Struiksma, die op twee stoelen voor 't raam zat, met een deken om zich heen, hen achterna.

Maar dat gaf niet natuurlijk!

Opschieten nu maar!

Het vissershuisje stond aan de vaart, en de kortste weg naar de Jousma brug was 't modderpaadje, dat langs de vaart liep. Je kon natuurlijk ook de weg langs, maar dat was de jongens veel te ver. Als ze het paadje langs gingen, was 't maar een minuut of tien lopen, en met die modderboel zou 't wel wat meevallen!

Zo waren ze dan tegen storm en regen in geworsteld, als dappere kerels. Maar toen ze eindelijk de brug voor zich zagen opdoemen, vaag in de vallende schemer, waren ze toch blij. Ziezo, nu gauw naar binnen!

Over het slootje ligt een smalle plank. Voorzichtig glibberen ze er over, en dan wippen ze vlug in 't aakje, dat even wiebelt onder die last. Hier vóórin, waar 't bootje open is, liggen netten, en glimt alles van het nat. Vlug draait Folkert het deurtje van 't slot en haastig stappen ze naar binnen, diep buigend door de lage opening. Gelukkig, ze zijn onderdak! Gauw dat deurtje dicht!

Folkert weet hier in 't donker de weg, en steekt het petroleumlampje aan, dat in de hoek op een plankje staat. Nieuwsgierig kijkt Sjoerd om zich heen. Wat 'n leuk hokje! Veel ruimte is er niet: je kunt er niet rechtop in staan, tenminste hij niet; Folkert heeft er geen moeite mee. Op de grond ligt een bed, en dat neemt meteen de hele breedte van 't kajuitje in beslag. Alleen aan de voorkant is wat ruimte overgebleven. Daar staan twee lage houten stoelen, je kunt zien, dat er stukken van de poten zijn afgezaagd. In de ene hoek staat op een plankje, een eindje boven de grond, het lampje en in de andere hoek een wekker. Tegen de zijkant en de zolder zijn oude ansichtkaarten geplakt, dat is zeker Folkert zijn werk. 't Ruikt hier pittig, naar teer en visnetten, en 't gezellige klotsen van de golven tegen de boot klinkt aldoor. Als een boze reus buldert buiten de wind, en nu en dan kletteren de regendruppels met geweld neer op het dak.

Folkert heeft intussen de beide lantaarns aangestoken, en ze moeten nog even naar buiten, om die op te hangen. Dat is nog een hele toer met zo'n harde wind, het kleine bootje, dat ze hiervoor gebruiken, drijft telkens af. Maar Folkert kent dit werk, en even later hangen de lichtjes stevig op hun plaats, en straalt hun waarschuwend rood licht over het water. Dan maken de jongens dat ze weer binnen komen: er is net een gietbui. De natte jassen hangen ze aan de spijkers, de klompen hebben ze natuurlijk netjes voor de deur uitgedaan en „op de kop” gelegd. Folkert laat zich direct languit op het bed rollen en gaat van louter plezier aan 't kopjeduikelen! Sjoerd windt de wekker op en zet hem bij, 't zal nu zowat zes uur zijn. Dan nestelt hij zich behaaglijk in een hoekje. Die lage stoeltjes zitten maar fijn! Jongens, wat een weertje, de regen slaat met zo'n geweld op het dak, dat ze hard moeten roepen om elkaar te verstaan. 't Is nu aarde-donker buiten. Folkert hangt een paar stukken karton voor de raampjes, dat is de verduistering. Dan gaan ze de inhoud van de tas maar eens nakijken, ze hebben trek gekregen van die tocht door de wind. Hè, 't smaakt hier in 't aakje haast nog lekkerder dan thuis! De melk is nog heet,

ze moeten er tegen blazen. En ondertussen vertelt Folkert van de vele avonden die hij hier al geweest is, met vader. Dan moesten ze meestal neffen breien, maar vanavond doen ze eens lekker niets!

„Vooral vroeg naar bed gaan,” heeft moeder gezegd, maar daar denken ze direct nog maar niet aan! Als de tas leeg is, gaan ze er eens gemakkelijk bij zitten; Folkert op het bed, met z'n rug tegen de zijkant van 't kajuitje, en Sjoerd in 't hoekje, op twee stoelen. Laat het maar stormen en regenen daarbuiten, ze hebben 't hier goed!

Folkert vertelt hoe hij een keer in de vroege morgen, toen 't net zulk weer was als nu, en pik-donker, met een ruk-wind over boord geslagen is. 't Was gelukkig vlak bij de wal, en vader had hem gauw te pakken. Maar lekker is 't niet, zó uit je warme bed vandaan in 't koude water!

„Stil eens,” valt Sjoerd hem ineens in de rede, „hoor je ze?” Boven het bulderen van de wind uit klinkt vaag het geronk van zware motoren. . . oe-dzjoèm, oe-dzjoèm, oe-dzjoèm. . . Snel komt het geluid dichterbij, ja hoor, 't zijn Tommie's, die door de zwarte nacht hun weg zoeken naar 't land van de vijand.

Plotseling klinkt in de verte een zwaar gedonder, de raampjes van de kajuit trillen, de vloer dreunt. 't Is het afweergeschut van 't vliegveld bij de stad. De jongens turen door 't kleine ruitje naar buiten. Onophoudelijk schieten lichtflitsen omhoog, kort en snel. Ze kennen dat wel, de jongens, ze hebben 't zo vaak al gezien. 't Zijn de granaten van 't afweergeschut, die hoog in de lucht uiteenbarsten.

Dan ineens boort zich een brede lichtbundel door 't donker omhoog, staat even onbeweeglijk, en gaat dan met grote snelheid heen en weer flitsen door de lucht. Kijk, daar heb je er nog één. Nu eens zijn ze vlak bij elkaar, dan weer zwaaien ze ver uitéén, alsof ze iets zochten. „Zoeklichten,” zegt Folkert, „kijk toch, wàt mooi.” En onder dat alles gaat 't geronk van de zware Engelse machines onverstoort door, alsof ze spotten met al dat gedoe. Ze zijn nu vlakbij, je kunt horen dat ze laag vliegen, zeker door 't slechte weer. Hoor, die éne is nu toch wel heel laag. Met oorverdovend

lawaai giert er een vliegtuig vlak over de jongens heen. Snel verdwijnt het geluid, dan, met razende snelheid komt het terug.

„Rikketik-ketik,” ratelt plotseling de mitrailleur, en direct daarop nog eens:

„Rikketik-ketik. . . .”

„Een luchtgevecht,” roepen de jongens tegelijk. Opgewonden gooit Folkert het deurtje open. . . . het lampje waait uit! Dan turen ze in de donkere lucht, maar niets te zien natuurlijk. De lucht is vol geluid, de regen plenst neer, de wind jaagt over de landen.

Huiverend gaan ze weer naar binnen, en steken hun lichtje weer aan. „’t Was vast een Duitse nachtjager,” zegt Sjoerd, „misschien was hij wel aangeschoten, hij was geweldig laag. . . .” Folkert gelooft dat ook, hij is vast ergens achter Roosjestein neergekomen!

Langzamerhand wordt het geronk in de lucht nu zwakker; de luchtvloot is voorbij en verdwijnt in de verte. Ook de zoeklichten zijn verdwenen; alleen het afweergeschut laat zich nog horen, zo nu en dan. En de storm, die nu weer alleenheerser is, buldert door met onverminderde kracht, en jaagt met felle rukken om het aakje, dat daar eenzaam en vergeten ligt in de zwarte nacht. . . .

De jongens praten nog wat na over de vliegtuigen, die zeker een zware tocht hebben, door storm en nacht.

Sjoerd haalt zijn dambord voor de dag, en zet de stukken op. Ingespannen zitten ze even later te turen op het spel. Ze zijn zowat even sterk, en oppassen is de boodschap! Soms, als de ene zit te broeden over een moeilijke zet, staat de ander even op en tuurt door het raampje, of er nog wat te zien is in de verte, een brandend vliegtuig of zo; maar alles blijft donker.

De regen is opgehouden, het haastige tikken van de wekker en het klotsen van de golven tegen de boot, klinken nu duidelijker boven de storm uit. Folkert heeft een domme zet gedaan, en met een glunder gezicht slaat Sjoerd drie stukken van het bord.

„Nu kan ’k wel ophouden natuurlijk,” vindt Folkert, en een

beetje onverschillig schuift hij zijn houtje. Dan, ineens, schrikken ze en kijken elkaar aan. Er viel iets op het dak van de kajuit, vlak boven hun hoofd klonk een harde, korte tik.

„Een boomtak,” zegt Folkert, maar op 't zelfde ogenblik horen ze een doffe plons in 't water, vlak naast de boot. Hoor, daar heb je 't weer: plons - plons - plons . . .

Dat is vreemd! Bang zijn willen de jongens natuurlijk niet, maar een beetje griezelig is het toch wel. Gespannen zitten ze te luisteren. Nu is 't weer stil. Kort en hard tikt de wekker. Buiten giert en fluit de wind, als een dreigende reus, of als een man, die huilt en klaagt in eindeloos verdriet. . . .

Wat is dat toch geweest? Zouden er stenen uit de brug zijn losgeraakt en in 't water geplonsd? Of takken, die . . .

Neen, hóór! Tegelijk springen de jongens op; het dambord keilt over de grond. Tegen het raampje aan de walkant wordt getikt, lang en hard. En nu horen ze ook roepen daarbuiten, 't is, of iemand luid schreit, boven de storm uit. Zit daar iemand in nood? Of is het er om te doen, de jongens naar buiten te lokken, en dan kwaad te doen. . . .

Sjoerd is de eerste die wat doet. Op handen en voeten kruipt hij over het bed heen naar het raampje. Hij doet erg flink, maar om zijn neus is hij wel wat wit. . . .

Nu tuurt hij naar buiten, in de nacht. Hoor, daar heb je het roepen weer, vlàkbij. Maar niks te zien. Sjoerd kruipt wat terug, dan hangt hij het verduisteringspapier maar weer voor het raampje. Zó voelt het toch veiliger!

Maar nu heeft Folkert er genoeg van! Zal hij zich bang laten maken, hier, in zijn eigen schuif? Dat is nog nooit gebeurd! „Ga jij voor de lamp staan,” roept hij tegen Sjoerd, „anders waait dat ding weer uit. Ik ga naar buiten!” Sjoerd is er al. Hij zet het lampje op de grond, en houdt zijn jas er voor. Folkert zoekt de lucifers. Dan gooit hij de deur open, en strijkt meteen de lucifers aan, vijf tegelijk. Even flitst het lichtje door de nacht, dan waait het weer uit. Maar Folkert heeft het gezien. . . . Op de wal, vlàkbij, staat iemand, een grote stok in de hand!

Wéér vlamt een lichtje op.

„Wie is daar?” roept Folkert, een beetje hees.

Op hetzelfde ogenblik komt het antwoord!

„Ha, ha, ha!” lacht een luide spotlach, vanaf de wal, „ha, ha, ha, hà...., allemaal apekool.... allemaal apekool, en anders niks!” En dan plotseling smekend: „Laat mij er even in, toe, ik ben zo nat . . .” Folkert slaakt een luide zucht van verlichting. 't Is Gekke Jelle natuurlijk; dat ze daar niet eerder aan hebben ge-

dacht! Maar die vent heeft hen allerakeligst doen schrikken! Sjoerd heeft ook gehoord wat er gaande was. Op gevaar af dat zijn lampje zal uitwaaien, steekt hij zijn hoofd naar buiten en roept: „Kom er maar gauw in, Jelle; kerel, we waaien hier weg!”

Jelle, die door het beetje lamplicht dat naar buiten valt nu beter kan zien, komt met een flinke stap in de boot, en dan, haast kruipend op handen en voeten, naar binnen. Direct gaat hij in 't hoekje zitten, als iemand die hier veel vaker geweest is.

Ook Folkert wipt weer naar binnen, en zet de lamp weer op zijn plaats. Nu kunnen ze Jelle goed zien. 't Is een treurig gezicht! De jongen is doornat, en zijn handen en kleren zien zwart van de modder en het vuil. Hij heeft zijn oude pet diep over de oren getrokken, en van onder de verregende klep loeren zijn grote ogen onrustig naar de jongens. Stilzitten kan hij moeilijk; als hij wat zegt, veegt hij al maar met zijn modderhanden over zijn natte broek. En onder hem staat het water, dat uit zijn oude lange overjas loopt, in een plasje op de vloer.

„Wat moet jij hier zo laat nog,” vraagt Sjoerd, „'t is haast acht uur, dan moeten we binnen zijn, weet je dat niet?” Jelle zegt niets. Hij kijkt van Sjoerd naar Folkert, en schudt met zijn hoofd, als iemand die wat zeggen wil, maar de woorden niet vinden kan.

„Hij komt hier wel vaker in de aak,” zegt Folkert, terwijl hij Jelle op de schouder klopt, „bij Struiksma, hè Jelle? Hij kan ons in 't donker wel vinden.”

Jelle knikt; er komt even een lach op zijn gezicht.

„Struiksma is er niet,” zegt hij, om zich heen kijkend, „Struiksma is ziek.”

„Hoe weet je dat?” vraagt Sjoerd, terwijl hij het laatste kopje warme melk, dat nog in de thermosfles zit, voor Jelle inschenkt.

„Gezien!” zegt Jelle, „allemaal dekens voor 't raam. Jullie ook wel gezien. . . .”

Dan slurpt hij met gulzige teugen het kopje melk leeg. Hij zucht er van, zo lekker is 't. Jammer, dat er geen boterham meer in de tas is; Jelle zou er vast wel eentje lusten. Wie weet wanneer hij voor 't laatst eten heeft gehad, de stakker! „Wat heb je daar eigenlijk op de schuit gegoooid,” vraagt Folkert, die de schrik van zopas nog niet vergeten is, „stenen zeker, hè? Man, doe dat nou nooit weer; je kunt hier alles wel vernielen!” Maar Jelle schudt heftig van neel „Modderkluiten,” zegt hij, „anders niks. 'k Moest jullie toch roepen? En 'k heb ook tegen het raampje getikt,” zegt hij er een beetje trots achteraan, „hier mee. . . .” Meteen houdt hij Folkert zijn dikke, knoestige stok onder de neus.

„Ga weg met dat vuile ding,” zegt Folkert, terwijl hij de bemodderde stok wegslaat. „Vertel maar liever eens, weet je oom wel, dat jij met dit weer op stap bent?”

„Nee,” antwoordt Jelle, „oom mij niet gezien. . . . oom in huis, ik in 't hok. Ik stilletjes weggelopen!”

„Pas dan maar op,” zegt Sjoerd, „straks moet je naar bed, en dan ben je er niet. Dan zal er wat op zitten, jô! Misschien staat je oom je wel op te wachten met de mattenklopper. Maak maar gauw dat je thuis komt!”

Folkert lacht er om, maar Jelle niet. Hij trekt zijn pet, die hem telkens over de ogen zakt, eens omhoog, en kijkt verdrietig. „Allemaal apekool,” zegt hij, „ik in 't hok slapen. . . . daar komt oom niet. 't Is er zo koud. . . .” De arme jongen rilt, en Sjoerd en Folkert hebben echt medelijden met hem. Maar ja, wie gaat nu ook met zo'n weer de straat op. . . .

„Was toch maar in 't hok gebleven,” zegt Folkert, „daar zat je tenminste droog. Nu moet je nog wéér door de regen.” Maar dan schudt Jelle heftig van neen. „Dat kòn niet,” roept hij uit, „ik moest jullie toch waarschuwen?” De jongens lachen er om, ze begrijpen niet wat Jelle bedoelt. En Jelle zelf. . . . hij weet maar niet hoe hij het zeggen zal, het vreselijke, dat hij alleen weet, en dat hem hier heen heeft gedreven, door storm en regen. . . .

„Je moet het zelf weten, hoor,” zegt Sjoerd weer, naar de wekker kijkend, „'t is tien minuten voor acht. Pas maar op, dat de Moffen je niet te pakken krijgen!”

Dan ineens is het, of Jelle de woorden gevonden heeft, die hij maar niet bedenken kon. Hij neemt zijn stok van de vloer en wijst naar Sjoerd. In zijn ogen ligt angst, als van iemand die een groot geheim verklapt, en nu vreest voor de straf. Zijn hand trilt. . . . „De Moffen mij niet halen,” zegt hij dan, langzaam zijn hoofd schuddend, „maar de Moffen jouw vader halen op Veldzicht, . . . vannacht. . . . allemaal geweren in 't hooi. . . .”

Met moeite heeft de jongen de laatste woorden er uit gebracht. Nu springt hij overeind. Maar Sjoerd let er niet meer op. 't Is hem of hij door de grond zinkt, zó schrikt hij. Zou dat waar zijn? En hoe weet Jelle dat? O, er is verraad, dat is vast! Misschien is het al te laat. . . .

Folkert begrijpt er natuurlijk niets van. Hij lacht luidop. „Hoe kom je daar nou bij, Jelle,” zegt hij, „heb je gedroomd?” Maar Jelle schudt zijn hoofd. „'t Is echt waar,” zegt hij zacht, alsof hij bang was, dat iemand het horen zou, „'t is geen apekool.”

Dan kijkt Folkert naar Sjoerd, die als versuft van schrik in zijn hoekje zit.

„Wat scheelt jou,” vraagt hij verwonderd, „je ziet zo bleek als een doek.”

„'t Is wáár wat Jelle zegt,” brengt Sjoerd er met moeite uit, „er zitten wapens bij ons in 't hooi. We dachten dat niemand het wist. 't Is vast verraden, hoe zou Jelle 't anders weten?” Nu is 't Folkert zijn beurt om te schrikken. Hij begrijpt, dat dit heel erg is. Jelle probeert ondertussen het deurtje open

te duwen. Hij heeft zijn boodschap gedaan, nu wil hij weg. Maar Folkert houdt hem tegen.

„Je moet ons meer vertellen,” zegt hij, „toe, hoe wéét je dat allemaal?” Maar Jelle heeft geen rust meer. Zijn ogen, die zopas even verstandig keken, haast als van een gewoon mens, dwalen weer vol angst door de schuif.

„O, nee, nee,” huilt hij, „laat mij nu gaan, als Tuinman het weet slaat hij me dood. . . . toe, láát me nou!”

En als Folkert hem nog vast wil houden, om meer gewaar te worden, rukt hij zich plotseling los, als een gevangen dier, dat vluchten wil uit zijn kooi. Met geweld stoot hij het deurtje open, en met een paar sprongen is hij op de wal. De jongens horen hem uitglijden in de modder, en dan weer haastig omhoogklauteren. Dan is hij verdwenen, even stil en geheimzinnig als hij gekomen was.

De jongens kijken elkaar aan. Uit is het met de gezelligheid in de schuif. Vooral Sjoerd heeft geen rustig ogenblik meer. Hij heeft zijn jas al van de spijker genomen.

„'k Ga naar huis,” zegt hij, „nu direct. 'k Moet vader en Chris waarschuwen. Misschien kunnen ze nog vluchten.”

Folkert probeert hem wat gerust te stellen. 't Zullen wel weer praatjes wezen van de mensen. En Jelle heeft er een paar woorden van gehoord natuurlijk, en verkeerd begrepen. Denk maar niet, dat de Moffen 't vooraf aan Jelle vertellen, als ze zo iets van plan zijn. . . .

Neen, dat gelooft Sjoerd ook niet, maar 't is toch wel erg verdacht, dat Jelle het zo zeker zei. In ieder geval moeten ze dit thuis weten, vanavond nog! „Blijf jij maar hier,” zegt hij tegen Folkert, „jij moet op de netten passen; ik ga naar huis!” Maar daar wil Folkert niet van horen.

„'k Ga mee,” zegt hij, „het net maak ik wel even los, dan kunnen er geen ongelukken gebeuren. Ik ga hier straks wel weer naar toe. . . . de Moffen laten mij wel lopen, met dit slechte weer. . . .” Meteen heeft ook hij de jas al aangeschoten, en hoog de kraag opgezet. Dan gaan ze. Zorgvuldig blaast Folkert het lampje uit en sluit de deur. Sjoerd klautert intussen bij de steile wal omhoog. Op de brug blijft hij even staan wachten op zijn kameraad, die met het net bezig is.

Wat duurt het lang! O, Sjoerd wou wel naar huis vliègen; zijn hart bonst van onrust. Als 't eens waar was, wat Jelle gezegd heeft. . . . Huiverend duikt hij weg, in zijn wijde jas, en tuurt over de brugleuning, of hij Folkert ook gewaar worden kan. Als twee gloeiende ogen in het duister, schijnen de rode lantaarns van „het dichtzet”,¹ daar beneden en slingeren langzaam heen en weer in de storm. O gelukkig, daar heb je Folkert! Met veel lawaai probeert die op straat de modderkluiten van zijn klompen af te schoppen.

„Klaar, hoor!” roept hij, en in een ogenblik is Sjoerd bij hem. En dan naar huis, zo hard ze kunnen! Ze hebben nu de wind achter, ze vliegen er over! Geen tien minuten later staan ze voor „Veldzicht”. Alles is hier schijnbaar in diepe rust, en gelukkig geen Duitser te zien! Met een vaartje rennen de jongens de brede oprijlaan in. Ze zullen wel schrikken daarbinnen, van dit onverwacht bezoek!

Hoofdstuk IV

DE OVERVAL

Ja, ze schrikken werkelijk, de bewoners van Veldzicht, als er zo onverwacht haastige voetstappen klinken op 't erf, en er aan de deur wordt gerammeld. 't Is acht uur geweest, en als er dan nog mensen aan de deur komen, deugt het niet!

„'t Konden de jongens wel wezen,” zegt moeder, als ze even scherp heeft geluisterd. In haar stem klinkt onrust. . . . Vader en Chris zijn daar nog zo zeker niet van, en vluchten haastig naar 't achterhuis: je kunt nooit weten. . . . Maar als ze even later de opgewonden stemmen van de jongens horen in de gang, komen ze net zo vlug weer binnen.

Er is iets niet in orde, dat begrijpen ze direct. De jongens

¹) Dichtzet: Plaats waar de vaart geheel is afgesloten („Dicht-gezet”) door een groot net. De vissen, die met de stroom meekomen, blijven voor het net heen en weer zwemmen, en komen zo in de fuiken terecht, die aan de kant zijn uitgezet. Komt er een schip langs, dan laat de visser, door middel van een lang touw, het net op de bodem zakken, en haalt het later weer op. Dit was het werk van de jongens in de aak.

komen niet voor niks met dit weer naar huis gelopen, en dan zo laat nog.

Haastig en opgewonden doet Sjoerd zijn verhaal. Ja, dat is werkelijk om van te schrikken! Even is het stil in de kamer, als de jongens uitgepraat zijn. 't Lijkt wel, of 't een poosje duren moet, voor ze allemaal goed hebben begrepen, wat dit eigenlijk betekent. Hun geheim, het gevaarlijke geheim, dat ze zo angstvallig hebben bewaard — verrâden. Straks misschien een overval van de Moffen. Dat kan vader en Chris het leven kosten.

„Hier is verraad in 't spel, jongens,” zegt vader met een stem, die even nog trilt van de schrik, „nu komt het gevaar heel dicht bij!” En dan tegen Chris: „Ze moeten hier weg, hoor, die wapens, ze zijn hier geen ogenblik veilig meer.” Ja, dat begrijpt Chris ook. Hij zal er voor zorgen, morgen direct!

„Maar vannacht dan,” vraagt moeder een beetje zenuwachtig, „als er nu vannacht eens wat gebeurde. Dat zèi die jongen toch. . . .”

„Och,” meent Chris, die al weer over de ergste schrik heen is, „laten we nou kalm blijven. Jelle heeft natuurlijk hier of daar een praatje opgevangen, maar òf de Moffen komen, en wanneer ze komen, dat vertellen ze heus vooraf niet aan Gekke Jelle. Allemaal praatjes, zo denk ik er over!”

Vader vindt ook, dat ze zich niet al te gauw bang moeten maken, maar moeder is er niet gerust op. „Jullie moesten in ieder geval deze nacht maar uit gaan te slapen,” zegt ze, „je kunt nooit weten. . . .” Vader sputtert tegen, hij heeft er niet veel zin in. En trouwens, waar moet je lopen, zo laat in de avond nog? Chris wil helemaal niet. „Als er wat gebeurt kruip ik in 't hooi,” zegt hij, „ik waag het er op. . . .”

„U kunt anders gerust bij ons komen, hoor,” zegt Folkert tegen vader, „wij hebben een prachtige schuilplaats, waar best iemand in slapen kan. Zal ik het vast even gaan zeggen?”

„Ja toe,” zegt moeder, „doe dat maar, 't is veel rustiger, voor ons ook. . . .”

Een hele poos praten ze er nog over. Vader vindt, dat ze op

Veldzicht ook al lang een schuilplaats hadden moeten hebben, de timmerman moet morgen direct komen. Maar dat helpt hen nú niet natuurlijk. 't Einde van 't liedje is, dat vader toch maar bij Struiksma zal gaan slapen, voor deze éne nacht. Je kunt nooit te voorzichtig wezen, nu er verraad in 't spel is!

„En dan is 't het beste, dat Sjoerd vannacht maar thuis blijft,” zegt vader, „dan kan die morgenvroeg helpen bij 't melken. Dan redden jullie het die ene keer wel zonder mij. En dan zal Folkert wel alleen naar 't aakje terug moeten natuurlijk, maar daar is nu niets aan te doen.”

Folkert begrijpt het best. 't Is wel jammer dat alles nu zo loopt, maar ze doen het later nog wel eens over, de jongens. Folkert draaft al weg, om thuis te gaan vertellen, dat er een onverwachte logé komt. En een half uurtje later gaat vader zelf ook. 't Is gelukkig niet ver. Zodra het licht wordt morgenvroeg, komt hij weer thuis, en dan moet allereerst dat gevaarlijke speelgoed uit de schuur!

Sjoerd vindt het toch naar, als vader weggegaan is, de donkere stormnacht in. O, als er eens wat gebeurde, in deze nacht. . . . Moeder is rustig nu. „We zijn in Gods hand,” zegt ze, „en zonder Zijn wil kan niemand ons kwaad doen, ook de Duitsers niet. Dicht bij Hem is 't altijd veilig. . . .”

Chris maakt zich helemaal geen zorgen.

„Ga maar gerust slapen, hoor,” zegt hij, „met dit weer komen er geen Moffen op Veldzicht. Ik ben niet van plan mij bang te laten maken door de praatjes van een dwaas. Welterusten!” Opgewekt gaat hij naar de zolder, waar zijn slaappleats is.

Even later ligt ook Sjoerd onder de wol, maar het duurt langer dan anders, voor hij de slaap vinden kan. Om het huis jaagt de storm, met onverminderd geweld. De zwarte nacht is vol geluid en donkere dreiging.

„Wij zijn in Gods hand,” heeft moeder gezegd, „en dicht bij Hem is 't altijd veilig.” Door geen mens gezien, diep weggedoken onder de dekens, bidt Sjoerd zijn avondgebed, langer en inniger dan anders. . . . Dan, eindelijk, wordt hij

rustig. De Hemelse Vader waakt over hen allemaal, ook nul Rustig slaapt hij in. . . .

Hoe lang Sjoerd geslapen heeft weet hij niet, maar plotseling schrikt hij wakker. Een roodachtig licht schijnt van buiten af op zijn kamertje; lange schaduwen dansen tegen de muur. Op straat is een ongewoon lawaai, motoren knetteren, piepend knarsen de remmen van een auto. Over het erf draven mannen en hun luid geschreeuw klinkt boven het motorgeraas uit.

Een ogenblik luistert Sjoerd, niet begrijpend. Is 't al dag? Is de melkwagen daar al. . . . moet hij opstaan? Dan, plotseling, hoort hij Duitse woorden, en met een hevige schrik dringt het tot hem door: de Möffen! Op 'tzelfde ogenblik staat hij voor zijn bed en springt naar de zolder. „Chris,” zo flitst het door zijn hoofd, „Chris moet weg; hij is in levensgevaar!” Maar roepen hoeft hij niet meer, want gelijk met Sjoerd is ook Chris wakker geworden. Nog net ziet Sjoerd hem over de zolder hollen naar de trap, broek en jas in de hand. „Zwijgen,” roept Chris hem in 't voorbijgaan nog toe, „nóóit iets loslaten!” Dan is hij in twee sprongen de trap af, en hoort Sjoerd hem hollen door de gang, door 't achterhuis. Even nog blijft Sjoerd staan luisteren bij de trap, trillend van opwinding en schrik. Zou Chris nog ontsnappen. . . .? Hoor, de achterdeur vliegt open. . . . een schorre stem achter 't huis schreeuwt iets. . . . een schot knalt. Dan hoort hij Chris' stem, kalm als altijd. Wát Chris zegt verstaat hij niet, maar Sjoerd weet nu genoeg. 't Is te laat geweest, Chris is gevangen. Met een snik draait de jongen zich om, en sluipt naar zijn bed terug.

Nu wordt er op de voordeur gebonsd en geslagen. „Politie,” schreeuwt een ruwe stem. Even later klinken harde voetstappen in de gang; moeder heeft zeker opengemaakt. Ook van achteren zijn de Moffen binnengekomen, door 't hele huis dreunen nu de zware soldatenlaarzen; opgewonden stemmen schreeuwen en tieren overall

Trillend ligt Sjoerd te luisteren, het hoofd een beetje opgeheven van 't kussen, om beter te verstaan. . . .

Hoor, een luide slag in de kamer, nòg een. . . . 't Lijkt wel of ze met iets gooien, of slaan. Dan een luid gerinkel, en even later weer, nòg erger. 't Is vast glaswerk dat kapot rinkelkelt, schilderijen of zo. . . . Boven dat alles uit klinkt telkens een woedende stem.

„De boer,” verstaat Sjoerd, „waar is de boer?” 't Wordt in 't Duits gezegd, maar Sjoerd begrijpt het best. Nu klinkt ook moeders stem, maar wat zij zegt is boven niet te verstaan. O, daar gaat de trapdeur open, een kerel komt naar boven.

Diep duikt Sjoerd weg onder de dekens, en doet of hij slaapt. Maar zijn hart bonst van angst, zijn adem hijgt. . . . Even loopt de Mof op zolder heen en weer, dan gooit hij de deur van 't kamertje open, en staat voor 't bed. Sjoerd voelt het licht schijnen op zijn gezicht. Een ruwe hand sleurt de dekens weg, en grijpt hem bij de schouder. Met een schreeuw komt Sjoerd overeind, en kijkt in 't licht van een zaklantaarn, en in 't onguere gezicht van een „Grüne”.

„Wo ist dein Vater,” brult de Mof, „zeg op, sofort!”¹⁾ 't Is een wonder mengelmoes van Duits en Hollands, wat de man spreekt, maar Sjoerd begrijpt het wel. „Naar de Wieringer-

¹⁾ direct

meer," zegt hij, als de Mof hem eindelijk loslaat, „naar oom. . . ." Hij weet, dat moeder hetzelfde heeft gezegd; gisteravond hadden ze dat al afgesproken.

„Je liegt," schreeuwt de Mof, en op 'tzelfde ogenblik krijgt Sjoerd een geweldige klap tegen zijn hoofd. Even duizelt hij, alles wordt donker voor zijn ogen, zijn handen steunen tegen de muur. Maar huilen doet hij niet! Vast klemmen zijn tanden zich op elkaar, en met fonkelende ogen kijkt hij de Duitser aan. En 't wonderlijkste is, dat zijn angst opeens verdwenen is. Zijn wang gloeit van de pijn, maar hij voelt het nauwelijks, en maar één gedachte gaat door zijn hoofd: ik zeg niets, niëts, al slaan ze me nog veel meer.

Schaamt de Mof zich nu? Hij draait zich om, en doorzoekt vlug het kamertje; in alle hoeken schijnt zijn lichtje. Dan wijst zijn hand naar de trap. „Hinunter!"¹ snauwt hij, en voor de Duitser uit gaat Sjoerd de trap af.

Naar de achterkamer gaan ze, daar brandt het licht. De deur staat wijd open. Sjoerd schrikt als hij binnenkomt. Treurig, zoals 't er hier uitziet! De Moffen hebben de grote linnenkast opengebroken, en de laden omgekeerd. 't Lijkt wel, of ze daarna de stapels onderkieren en lakens alle kanten hebben uitgeschopt, de hele vloer ligt er mee bezaaid. De lege laden hebben ze in een hoek getrapt; dat is het lawaai geweest, dat Sjoerd gehoord heeft. Ook de laadjes van vaders schrijfbureau hebben ze geleegd, en de papieren overal heen gegooid. Het grote portret van de Koninklijke familie, dat boven de deur hing, ligt in scherven op de grond; in de hoek ligt nog een ander schilderij, ook stuk. En de Moffen, die onophoudelijk in- en uitlopen, trappen maar met hun vuile laarzen over dat alles heen; de hele vloer en alles wat er op ligt is bevuild en bemodderd.

Aan de tafel zit moeder. Ze heeft een mantel aan over haar nachtkleren, en ziet erg bleek. Even kijkt ze op, als Sjoerd binnenkomt; in haar ogen is medelijden en groot verdriet. Zou ze zien, dat zijn wang nog rood is en dik van die verschrikkelijke klap. . . . ?

Chris staat aan de andere kant van de tafel. Zijn broek en

¹) Naar beneden!

jas heeft hij nu aangetrokken. Stijf houdt hij zijn handen op de rug, dat moet zeker van de Moffen. Even kijken Sjoerd en hij elkaar aan. Sjoerd wil wat zeggen, maar de Duitser, die naast Chris staat met een revolver in de hand, zegt bars: „Zwijgen!” Sjoerd moet aan de andere kant van de bewaker staan, ook met de handen op de rug. De arme jongen bibbert van de kou. Hij is nog in zijn nachtkleren, en alle deuren staan wijd open; de koude nachtwind waait zo naar binnen.

„Mag hij niet even een jas aantrekken?” vraagt moeder, „’t is hier zo koud.” De Duitser zegt een paar woorden tegen een andere, die net binnenkwam. Dan gooien ze Sjoerd een oude overjas van vader toe, die aan de kapstok hing. Rillend trekt de jongen hem aan. Ziezo, nu is het tenminste uit te houden.

In de schuur klinkt een vreselijk lawaai. De Moffen hebben daar zeker op de een of andere manier licht gemaakt, en zijn nu bezig naar wapens te zoeken. O, wat gaan ze te keer! Zouden ze weten waar de buit zit? Dat kan haast niet: niemand wist er van! Gespannen luistert Sjoerd, maar hij kan niet veel verstaan. O, kon hij maar even kijken, wáár ze zoeken; in welke hoek. Als ze de wapens vinden, dan is alles verloren. Dan wordt Chris misschien wel doodgeschoten. Nu eerst begrijpt Sjoerd goed, hoe gevaarlijk dit alles is. En diep in zijn hart is een vurig gebed, al maar door: „O Heere, geef dat ze niets vinden. . . . En bescherm ons allemaal. . . .” Dan luistert hij weer. Nu en dan kijkt hij moeder eens aan, die tegenover hem zit. Dan denkt hij aan vader, en als een grote blijdschap gaat het door hem heen: „Die is veilig, ze hebben vader niet!”

Chris staat niet erg stil, onwillekeurig dwalen Sjoerds ogen die kant uit. „Zeker ook last van koude voeten,” denkt Sjoerd, „kijk, hij staat almaar zo’n beetje te trappelen. En ’t is ook net, of hij wat verder af staat dan zopas, wat dichterbij de deur.” De Mof krijgt er nu ook erg in. „Staan blijven!” snauwt hij.

„’k Heb zulke koude voeten,” zegt Chris in ’t Duits. Hard en dreigend zegt de Mof wat terug, maar dat verstaat Sjoerd

niet. 't Was zeker grappig, want de man lacht spottend. Chris staat nu weer stil.

De Duitser heeft zelf ook last van de kou, hij legt zijn revolver op tafel, en wrijft in z'n handen. Dan trekt hij de kraag van zijn jas wat hoger op, en kijkt even 't raam uit.

Plotseling. . . . o kijk, kijk! Chris neemt een geweldige sprong naar de open deur, nòg een. . . . Nu staat hij in de gang.

„Blijf staan!” gilt de Mof, en grijpt zijn revolver. . . . twee schoten knallen, vlak achter elkaar. . . . Mist Snel als de gedachte heeft Chris zich gebukt; de kogels slaan in de muur. Maar de arme jongen heeft geen geluk. Net op dat ogenblik komt een Duitser de gang in. 't Is dezelfde, die Sjoerd zopas geslagen heeft. De Mof weet zo gauw niet wat er gebeurt. Tijd om een wapen te grijpen heeft hij niet. Met een sprong gooit hij zich bovenop Chris. Even een korte worsteling. De bewaker durft niet meer te schieten, uit vrees zijn kameraad te treffen; hij springt op de vechtenden toe.

Maar Chris is niet voor niks bij de „knok-ploeg”! Lenig als een kat glipt hij onder de Duitser uit, en voor deze opnieuw toegrijpen kan, krijgt hij zo'n geweldige klap tegen zijn onderkaak, dat hij als een hoop vodden in elkaar zakt. Op 'tzelfde ogenblik is Chris de gang door, en in 't donker verdwenen!

De bewaker springt over zijn kameraad heen en draaft de vluchteling achterna, de gang door. Maar in de achterdeur blijft hij staan. 't Is pikdonker buiten, en geen mens te zien natuurlijk. De Mof tiert en vloekt. Hij schiet zijn hele revolver leeg, maar 't helpt niet, de vogel is gevlogen! Op het geluid van de schoten komt een aantal Duitsers toegerend. Ook de verslagene in de gang krabbelt overeind, en wrijft zijn gezicht. Er komt bloed uit zijn mond. Nou, Sjoerd gunt hem die pil van harte! En: „Chris is vrij,” zo zingt het in hem, „Chris is ontsnapt!” Even bedenkt hij, dat hijzelf nu misschien ook wel zou kunnen ontsnappen, er is geen Duitser meer in de kamer. Maar neen, dat is toch te gevaarlijk, achter 't huis wemelt het nu van Moffen, schreeuwend en tierrend lopen ze door elkaar. „Hier blijven, hoor,” zegt moe-

der, die zijn gedachten zeker geraden heeft.

„Ja” zegt Sjoerd, „’t is goed.” Hij staat nu voor ’t raam, dat niet verduisterd is. Op ’t erf en achter in de tuin, overal zwaaien en dansen de lichtjes van de zaklantaarns. Ze zoeken nu zeker in de kippenhokken. Alsof Chris zich daarin zou opsluiten! Neen mannetjes, zoek maar, je vindt hem vast niet terug!

Een hele tijd blijven de Duitsers nog zoeken. Eindelijk komen een paar weer naar binnen. Ze hebben het over een speurhond, die gehaald moet worden. Eén van de mannen draagt een lange leren jas, en een pet met een gladde klep. Dat is zeker de commandant. De bewaker van zopas is er ook weer bij. Jongens, wat krijgt die een uitbrander! Moet je zien, hoe beteuterd hij staat te kijken; als een schooljongen die bij de meester moet komen. . . .

Ineens keert de commandant zich naar moeder. Hij heeft een ruwe stem, schor van ’t schreeuwen en brullen. Zijn geduld is nu op, zegt hij in gebroken Hollands. Hij wil nu weten waar de boer is, en waar die wapens zitten. Anders laat hij de hele boel hier in brand steken, zo waar hij hier staat! . . .

Moeder blijft kalm. Ze kijkt de woedende man vlak in ’t gezicht. Ze weet van geen wapens! En waar de boer is, dat heeft ze al gezegd. . . .

Dan krijgt Sjoerd de beurt. Hij moet meekomen naar de schuur. Voor de Mof uit loopt hij door ’t achterhuis, in zijn veel te lange jas en op blote voeten. De arbeider is al aan ’t melken, ziet hij.

Nou, die is ook niet bang!

Nu zijn ze in de schuur. Verschrikkelijk, wat zijn die kerels hier bezig geweest. De schuurdeuren staan open; een auto staat er voor, en schijnt met de koplantaarns naar binnen. Het hooi is helemaal uit elkaar gescheurd, en ligt de hele schuur door, en buiten in de modder. Bovenop het hooi lopen Moffen druk te zoeken. Ze lichten elkaar bij met grote zaklantaarns. Anderen slaan lange ijzeren staven diep in ’t hooi, om te onderzoeken, of er wat onder zit. Met schrik ziet Sjoerd, dat ze vlak bij de plaats zijn, waar de wapens zitten.

Maar niet er naar kijken nu . . . .

„Zo,” zegt de commandant, „wijs jij ons nu maar eens, waar die wapens zijn.”

„Sjoerd haalt de schouders op.

„Hier zijn geen wapens . . . .”

„Weet jij nog wel,” gaat de Duitser verder, „dat hier verleden week een wagen met bieten gebracht is?”

Neen . . . . Sjoerd weet dat niet zo precies. Er worden hier zo vaak bieten gebracht, haast alle dagen wel . . . .

Ja, maar de commandant bedoelt die vracht bieten waar wapens onder verstopt zaten. Die wagen stond hier immers in de schuur.

Sjoerd houdt zich goed! Met een onnozel gezicht haalt hij weer zijn schouders op . . . . hij weet van niets . . . .

Maar waar vader is, dat weet hij toch wel . . . . ? probeert de Duitser nu. „Vader was gisteren immers nog thuis?”

„Neen, vader is in de Wieringermeer . . . . verleden Donderdag is hij al van huis gegaan . . . .”

Maar nu heeft de commandant geen geduld meer; hij begint weer te schreeuwen.

„Je zùlt zeggen waar de boer is,” brult hij, in zijn halfgebakken Hollands, „of ik laat je hier op de plaats neerschietsen . . . . direct!”

Even schrikt Sjoerd, maar direct gaat het door zijn hoofd: „Hij wil je bang maken, pas op, niks zeggen!” De arme jongen . . . . hij weet nog niet, hoe ontzettend wreed een Duitser kan zijn . . . .

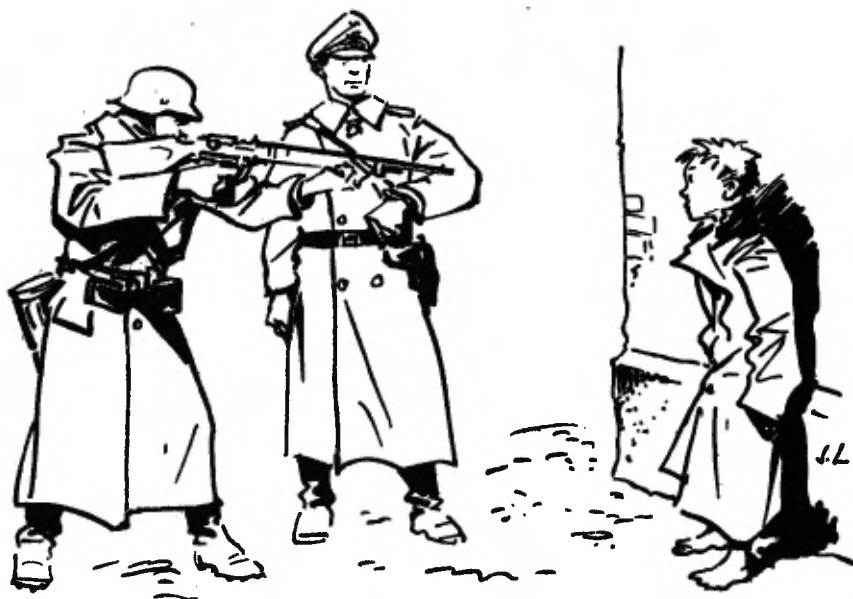
De commandant wenkt een soldaat, die net van buiten kwam. Even praten ze samen. Dan pakt hij Sjoerd bij de schouder, en zet hem tegen de muur.

„Je krijgt één minuut,” zegt hij bars, „als je het dan niet zegt, laat ik vuren.”

De soldaat neemt zijn geweer van de schouder en haalt de grendel over. Dan legt hij op Sjoerd aan. De commandant staat terzijde, een horloge in de hand.

Opeens beseft Sjoerd, dat dit ernst is, dódelijke ernst! Een ontzettende angst laait in hem omhoog. Radeloos zoeken zijn ogen om hulp. Hij wil schreeuwen, om vader, om moe-

der, maar het helpt immers niet. Ze wéten niet eens van het verschrikkelijke, dat hier gebeurt. Hij is alleen, helemaal alleen. . . . en er is geen ontkoming. . . .

Stijf drukt hij zich tegen de muur.

Vóór hem dreigt de zwarte geweerloop, koud en wreed. Dat is de dood zelf, die hem tegengrijnst. Want hij zegt het niet. . . . nóóit!

Zijn ogen sluiten zich. . . . hoe lang moet dit nog duren? Even is het stil. . . .

„Nog een halve minuut,” klinkt hard de stem van de commandant.

Sjoerd hoort het nauwelijks meer. Droomt hij, of is dit werkelijkheid. . . .? Is dat niet moeders stem, die nu in zijn oren klinkt, zo zacht en vol vertrouwen: „De Hemelse Vader zorgt voor ons, altijd?”

Ja, nu weet hij het weer, hij is toch niet alleen. . . . God is hier vlakbij, en Zijn machtige armen omsluiten hem. . . . Wat kunnen mensen hem nu nog doen?

Aanstands zal het schot gaan. . . . over enkele seconden al. . . . maar Gods armen zullen hem niet loslaten. . . . ze

zullen hem veilig dragen, door de dood heen, naar het eeuwige licht! En onwillekeurig fluistert hij zacht het lied, dat ze zo vaak hebben gezongen op school:

„Veilig in Jezus' armen,
Veilig aan Jezus' hart. . . .”

„Nog tien seconden,” klinkt een stem naast hem. Hij telt zelf mee. Alles is goed, de dood mag nu komen. . . . nu. . . . Stijf knijpt hij zijn ogen dicht. . . . Was het te vroeg? Waarom schieten ze nu niet. . . .?

„Verwünschter Starrkopf!”¹ zegt de commandant, terwijl hij zich omkeert.

Dan opent Sjoerd zijn ogen. Het geweer is weg; de soldaat staat alweer bij 't hooi. En daar loopt de commandant. Wat betekent dit nu? Doen ze het niet? Hebben ze hem alleen maar bang willen maken? Is het voor de Duitser slechts een spel geweest — een wreed en duivels spel?

Sjoerd kan het nog maar nauwelijks geloven. Hij voelt, dat hij trilt over al zijn leden; zijn hart bonst, het klamme zweet staat op zijn gezicht. Maar in hem juicht het: „Het heeft hen tòch niet geholpen; ik heb het nièt gezegd, ik heb vader niet verraden!” En tegelijk doorstroomt hem een gevoel van grote dankbaarheid. Is het niet God zelf geweest die hem er door geholpen heeft, zodat hij sterk was, zelfs in het gezicht van de dood?

„Heere, ik dank U,” fluistert hij zacht, „ik ben zo blij, zo blij. . . .”

Hij zou nu weg kunnen lopen, niemand let meer op hem. Maar hij doet het niet. 't Is, of de doorgestane spanning hem nog niet loslaten wil. Stil blijft hij staan leunen tegen de muur, en kijkt naar de heen en weer lopende Mofsen. Hun druk en luid gezwets hoort hij al haast niet meer.

Opeens klinkt bovenop het hooi een luide schreeuw, als een overwinningskreet. De commandant hoort het ook, hij stormt het laddertje op naar boven. Een beetje onrustig probeert Sjoerd te verstaan wat er gezegd wordt. Ja, hóór, ze hebben het over de wapens.

¹) Vervloekte stijfkop!

„Hier zit wat,” zegt er een, „dat zullen ze wel zijn.” Een paar komen toelopen met hooivorken. Even nog wordt er hard gewerkt. Dan, onder luid gejoel van de Duitsers, komen de bussen tevoorschijn, alle vier. . . .

De hele troep komt er omheen staan. Nieuwsgierig kijken ze toe. Dan, haastig, sjoeren ze alles naar beneden, en in de vrachtauto voor de schuur. Sjoerd is nu naar een donker hoekje van de schuur geslopen, en kijkt toe. O, wat jammer, wat jammer! Maar veel groter dan deze teleurstelling is de blijdschap, dat vader en Chris in veiligheid zijn. O wee, als de Duitsers hen nú in handen hadden. Dan kregen ze allebei de kogel, vast en zeker!

Sjoerd begrijpt, dat het nu voor hem ook veiliger is er maar vandoor te gaan. Even wachten, tot de Duitsers allemaal buiten zijn, bij de auto. Ziezo, nu vlug! Op een drafje loopt hij door de schuur, door 't achterhuis. Dan plotseling, bij de deur, loopt hij de commandant tegen 't lijf, die net uit de kamer kwam. Even blijft de Duitser staan, en kijkt naar Sjoerd, alsof hij nadacht. In spanning blijft de jongen staan wachten. Zou hij mee moeten. . . .? Maar neen, deze keer heeft hij geluk. Heeft de Duitser respect gekregen voor deze dappere Hollandse jongen? Of is hij in een goede bui, omdat de wapens gevonden zijn. . . .?

„Je kunt je kleren aandoen,” zegt hij kort, „en dan moet je maken dat je wegkomt, met je moeder. En pas op, dat ik je hier nooit weer zie!”

Vlug als een eekhoortje wipt Sjoerd naar binnen. Hij ziet, dat moeder al gekleed is, en op hem wacht. Geen vijf minuten later is hij ook klaar. En dan gaan ze!

Niets mogen ze meenemen, dan alleen de kleren, die ze aan hebben. En toch zijn ze blij, wonderlijk blij! Want wel zijn de wapens gevonden, en is de boerderij misschien voor hen verloren, maar de overvalwagen, die nu het erf afrijdt, is leeg; vader en Chris zijn gered. En dat is 't voornaamste! 't Is nog donker buiten; maar over de velden hangt reeds vaag de morgenschemer, kil en troosteloos. De storm is uitgewoed; een druilerige regen valt zonder ophouden uit de sombere, grauwe lucht.

Op het erf van Veldzicht is nog een drukte van belang! De Moffen hebben hun werk gedaan. Ze steken een sigaret op, en stappen in. Langzaam, met felle koplichten en gierende motoren schuift dan de ene wagen na de andere de weg op. Slechts een paar mannen blijven achter, om een oogje in 't zeil te houden. Wat er met de boerderij moet gebeuren, zal later worden beslist. En de boer zal worden opgespoord natuurlijk, evenals die ontsnapte onderduiker. Die mannetjes vinden ze wel, reken daar maar op. . . .

Intussen zitten moeder en Sjoerd al bij Struiksma in de warme kamer. Zo dicht mogelijk zijn ze om de hete kachel gekropen, want ze voelen zich half ziek van kou en narigheid. Vooral Sjoerd is erg stil. Hij zit heerlijk weggedoken in Struiksma's grote leunstoel, en laat al het gepraat in de kamer maar stil over zich heen gaan. 't Is zo heerlijk warm hier, en zo veilig. Nu en dan vallen zijn ogen dicht, dan, plotseling klinkt het vreselijke geschreeuw en getier van vannacht weer in zijn oren, en schrikt hij overeind. De doorgestane spanning en de angst zijn haast te veel voor hem geweest!

Moeder vertelt, en vrouw Struiksma is druk bezig koffie te zetten: een heet bakje, daar zullen ze wel van opknappen. En Sjoerd stoppen ze straks onder de wol met een hete kruik; die moet eens helemaal tot rust komen!

Folkert houdt de wacht bij het raam; de Moffen mochten eens terugkomen om de vluchtelingen te zoeken, je kunt nooit weten. En intussen luisteren ze allen naar moeders verhaal.

Ook bij Struiksma is de nacht niet erg rustig geweest. Om een uur of drie was Struiksma zelf wakker geworden, van een vreselijk lawaai in de verte, op de weg.

Toen hij al die lichten zag, in de richting van Veldzicht, had hij direct vader gewekt. Ook Folkert sliep thuis: zijn vader had gisteravond niet willen hebben, dat hij alleen naar 't aakje terugging. Hij was vannacht ook direct op het lawaai afgekomen, en zo hadden ze met z'n allen staan kijken en wachten, in grote ongerustheid, het ene uur na het andere. Vooral voor Venema was het een angstige morgen geweest, en de blijdschap was groot, toen moeder en Sjoerd einde-

lijk kwamen opdagen, gezond en ongedeerd.

Van Chris heeft niemand meer iets gehoord. 't Is niet te hopen, dat de Moffen hem toch nog hebben gepakt, hier of daar. Maar dat zal wel meevallen: Chris heeft hier kennissen genoeg in de omtrek, hij zal wel een veilig onderdak hebben gevonden.

Voor vader is het nu ook niet meer veilig hier, hij moet direct onderduiken. Moeder gaat met hem mee. Sjoerd zal voorlopig bij Struiksma blijven. Zo wordt alles geregeld. 't Is wel vreselijk hard voor Venema en zijn vrouw, alles te moeten achterlaten, en als berooide vluchtelingen onderdak te zoeken bij anderen. Maar ze klagen daar niet over, ze zijn slechts dankbaar, dat vader op zo'n wonderlijke manier uit de handen van de Duitsers is gebleven. God zelf heeft hen allemaal bewaard. Hij zal ook verder zorgen. Alles zal terechtkomen: de dag der bevrijding nadert met rasse schreden!

Hoofdstuk V

ALS VADERLANDSE JONGENSI

Winter 1944. . . .

Tijd van diepe ellende, en grote nood!
De bevrijding is niet gekomen. De bondgenoten, met blijde spanning verwacht, zijn niet verder gekomen dan de grote rivieren. Slechts het Zuiden van 't land is bevrijd, het andere deel zucht meer dan ooit onder de zware druk van de tyran.

In het Noorden van 't land is wel geen hongersnood, zoals in 't Westen, maar toch woedt de vijand ook hier wreed en onmeedogend. De mannen van achttien tot vijftig jaar zijn opgeroepen, om voor de onderdrukker te werken, maar slechts weinigen zijn gekomen. Nu is niets meer veilig! Mannen worden op straat „opgepakt”, of bij razzia's uit de huizen gesleurd. De beruchte S.D. en de „Grüne Polizei” jagen bij dag en bij nacht langs de wegen, martelend en ver-

moordend ieder die zich durft te verzetten. In alle huizen zijn schuilplaatsen, waar de opgejaagde mensen zich verbergen, als onverwacht de geweerkolven beuken op de deur. Anderen slapen in het veld, in hokken of aardappelhopen, blootgesteld aan water en kou, en vastbesloten liever te sterven, dan zich over te geven aan de gehate Duitser. En intussen dwalen de vrouwen en kinderen langs de wegen op zoek naar eten of wat brandstof. . . . Nood en ellende, angst en spanning heersen overal. Winter 1944. . . . het is de bangste tijd, die ons Vaderland ooit heeft gekend!

Sjoerd woont nu bij Struiksmā, een paar maanden al. Hij is de verschrikkingen van de overval alweer te boven, hoewel hij die bange nacht nooit weer zal vergeten. . . .

Vader en moeder zijn veilig ondergedoken, niet zo heel ver hier vandaan. Sjoerd krijgt geregeld brieven van hen, brieven zonder poststempel natuurlijk, en met geen enkele plaatsnaam er in. Terugschrijven doet hij niet, dat is wat al te gevaarlijk. Maar hij is al een paar keer bij vader en moeder geweest, samen met Folkert, op de oude fiets van Struiksmā. Nu, in de winter, gaat dat niet best meer, 't is haast drie uren ver. . . .

Waar Chris na zijn prachtige ontsnapping terechtgekomen is, weet niemand. De eerste weken hebben ze helemaal niets van hem gehoord, en ze zijn erg ongerust geweest. Maar toen, op een avond laat, is er een vreemde man bij de deur geweest.

Of visser Struiksmā hier woonde?

Nu, dan moest hij de groeten overbrengen van Chris, en zeggen, dat die in veiligheid was. En of Struiksmā het even aan de familie Venema wou mededelen. — Struiksmā had graag meer willen weten, maar de geheimzinnige boodschapper had haast en er was niets meer uit hem te krijgen. Maar ongerust behoeften ze nu toch niet meer te wezen. Chris had vast wel een goed plaatsje gevonden!

Veldzicht is nu in handen van de Moffen. Ze hebben een „Verwalter” aangesteld, dat is een N.S.B. boer, die nu op de plaats woont, en alles voor de Duitsers moet besturen.

Toch zijn de jongens de dag na de overval nog op Veldzicht

geweest. De arbeider van Venema had namelijk bij Struiksma verteld, dat alle Moffen op 't ogenblik weg waren, en dat ze de bewaking hadden overgedragen aan wachtmeester Bos van Hoogterp, met vijf man Nederlandse politie.

Nu, wachtmeester Bos, die kenden de jongens wel, en dan durfden ze nog wel even op Veldzicht kijken ook! Bos stond er voor bekend, dat hij de Duitsers altijd zoveel mogelijk tegenwerkte, en hij was vaak op Veldzicht geweest om een kopje koffie. De jongens kenden hem dus best!

's Middags gingen ze er op af, en toen de wachtmeester, vriendelijk als altijd, een praatje met hen maakte, vroeg Sjoerd opeens, of hij nog wat kleren mocht halen.

„Ik zie niks, hoor,“ zei de wachtmeester, „je moet inpikken wat je krijgen kunt, maar vlug!”

Op een draf haalde Folkert zijn oude kar op, en toen was 't: inladen maar! Drie keer haalden ze een kar vol: kleren, schoenen, een stuk spek, en nog veel meer. De laatste keer zag Sjoerd zelfs kans, om de radio onder vaders beste overjas te verstoppen, en zo mee te nemen! Maar toen ze voor de vierde keer een karvol zouden halen, stuurde de wachtmeester hen terug: 't werd te gevaarlijk! Dat kwam goed uit, want een kwartiertje later reed een grijze Moffenauto het erf op. Toen was 't voorgoed uit natuurlijk. De Moffen schreven alles nauwkeurig op, maar ze hadden er geen idee van, hoe mooi ze bij de neus waren genomen!

Sjoerd is nu al helemaal thuis bij de familie Struiksma. Hij heeft deze herfst flink meegeholpen met de visserij, en Folkert en hij hebben nog heel wat nachtjes in 't aakje geslapen. Struiksma kon zo'n hulp wel gebruiken, want hij had nog altijd last van zijn oude kwaal.

Toen 't flink koud werd, hoefden de jongens niet meer naar school, omdat er geen brandstof was. Nu, erg treurden ze daar niet om, en ze hadden thuis ook werk genoeg.

In 't hok bij Struiksma was een kleine palingrokerij, en daar hadden ze 't erg druk mee. Het brandhout, dat er voor nodig was, moesten ze eerst zelf opzoeken langs de weg. Folkert zijn broertjes en zusjes hielpen daar ook bij. En dan stoken natuurlijk, en zorgen dat de paling goed doorgerookt

werd, en toch niet te zwart. Dat was heus nog niet zo gemakkelijk!

Op een middag, toen ze druk bezig waren in 't hok, stond plotseling Tuinman Fransen achter hen. Zonder dat ze 't gehoord hadden, was hij 't erf op komen fietsen.

Toen hij Sjoerd zag, keek hij even heel verbaasd. „Zo,” zei hij op een toon, alsof hij een hele ontdekking deed, „zit de familie Venema hier? 'k Had al eens gedacht, waar diè toch zo gauw gebleven zijn. . . .”

„Nee,” zei Sjoerd kort, „ik ben hier maar alleen.”

„O,” lachte Tuinman vriendelijk, „zo. . . . en waar is je vader dan? 'k Moet hem nog eens schrijven, zie je, over die aardappels. . . .”

Maar daar vloog Sjoerd niet in natuurlijk. „Schrijf dan maar aan A. Venema te Onderwater,” zei hij, terwijl hij de boswachter de rug toedraaide. Folkert moest er luidop om lachen.

„Je hoeft anders niet bang te wezen dat ik hem zal verraden, hoor,” mopperde Tuinman nijdig. Toen keerde hij zich gelukkig om, en ging naar vader Struiksma, die in huis zat. Later hoorden de jongens, dat hij voor de baron had moeten vragen, waarom er 's Vrijdags geen vis meer werd gebracht op 't kasteel. Struiksma had hem uitgelegd, dat hij zelf ziek was, en dat de jongens niet durfden. Nu, het was Tuinman wel goed. „Liever maar geen vis, dan altijd die jongens in de bossen te vliegen,” mopperde hij. Ze zouden dan maar wachten, tot Struiksma weer beter was. . . .

Maar baron Van Raalte zelf dacht er anders over! Een dag of wat later kwam hij op een morgen er zelf op af. De jongens, die net in huis waren te koffiedrinken, zagen hem het erf opwandelen, in zijn lange, zwarte overjas, de wandelstok in de hand. Ze schrokken er haast van. De baron zelf bij Struiksma op bezoek, dat was nog nooit eerder gebeurd! Vriendelijk groetend kwam de oude, deffige heer even later binnen.

„Ik ben boven de leeftijd, zie je,” lachte hij tegen Struiksma, „de Duitsers laten mij wel lopen. . . . En ik heb een boodschap, die ik niet aan een ander kon opdragen.”

De jongens wilden maar stilletjes naar buiten sluipen en aan 't werk gaan, maar daar was de baron het niet mee eens. „Jullie moeten even blijven,” zei hij, „'t is juist om jullie, dat ik gekomen ben. . . .” Een beetje verwonderd bleven de jongens zitten; wat betekende dat nu. . . .?

Eerst kwam toen natuurlijk een praatje over de slechte tijden, en over de visserij. Ja, de baron wou graag weer één keer in de week wat vis hebben, zolang de visserij nog open was. En of de jongens het dan maar wilden brengen. Hij zou Tuinman opdracht geven, om hen ongemoeid te laten. En Bello zat nu weer aan de ketting, zei hij, met een ondeugend knip-oogje naar Sjoerd. En dan had hij nog iets! De baron zijn stem werd nu plotseling ernstig. Hij wist, zei hij, dat Struiksma en zijn vrouw goede Vaderlanders waren, en dat deze jongens goed een geheim konden bewaren. Hij had zelfs horen vertellen, dat één van deze jongens liever gevaar had gelopen doodgeschoten te worden, dan een geheim te verraden. Voor zulke jongens was er nuttig werk te doen. . . . Sjoerd werd er haast verlegen van, en beiden begrepen ze niet wat mijnheer nu eigenlijk van hen wilde.

De baron zelf wist niet goed, hoe hij er mee voor de dag zou komen. Hij kuchte een paar keer, en dronk zijn koffie op. Toen ging hij verder.

Kijk eens, er gebeurde op 't kasteel wel eens iets, waar de Duitsers niet van weten mochten. . . . Of Struiksma wel eens een geheim krantje kreeg, dit bijvoorbeeld. Meteen haalde de baron een nummer van „Trouw” voor de dag, en legde het op tafel.

O ja, dat kenden ze allemaal wel, de jongens lazen het ook geregeld. „Nu,” ging de baron verder, „op 't kasteel hebben we daar soms hele stapels van. Die moeten dan éénmaal per week, liefst 's Vrijdags, naar een bepaald adres in de stad worden gebracht. Een gevaarlijk karweitje. . . .!” En nu had de baron de laatste tijd de indruk gekregen, beweerde hij, dat de Duitsers iets vermoedden. Ze kwamen tenminste vaak „achter 't hek,” en onverwacht verschenen ze soms achter 't kasteel of in de bossen. Het vervoer van de kranten werd daardoor zeer bemoeilijkt. En nu had de baron een

plan. Als deze jongens nu eens wilden helpen. Ze konden bijvoorbeeld vis brengen in een grote mand, of in een emmer. Die mooie kar, die de baron daarnet op 't erf had zien staan, kon misschien ook wel dienst doen. Op de terugreis konden ze dan die emmer of die kar vol tarwe stoppen, of aardappels of zo, en een pak kranten daaronder. Dat liep helemaal niet in de gaten, er kwamen tegenwoordig wel vaak vrouwen of kinderen op 't kasteel om eten vragen, en de Duitsers vielen hen niet lastig. Als de jongens dat durfden doen, zouden ze de goede zaak een heel belangrijke dienst bewijzen. . . .

Nu, de jongens hadden er oren naar! Dat was net iets voor hen, en ze waren niet weinig trots, dat de baron zelf het hun kwam vragen.

Struiksma en zijn vrouw hadden eerst wel bezwaren. 't Was erg gevaarlijk, en ze wisten niet, of ze de jongens er wel aan mochten wagen. Bovendien, over Sjoerd had Struiksma niet te beschikken, Sjoerd zijn ouders moesten in ieder geval hun toestemming geven. Ja, dat stemde de baron toe. Maar dat zou wel in orde komen.

Zo spoedig mogelijk moest er een boodschapper heen, de baron had wel een mannetje van de ondergrondse beschikbaar!

De jongens boden aan, om de kranten verder ook naar de stad te brengen. Ze zouden Folkert zijn oude kar achter de fiets binden, en dan doen, alsof ze „etenhalers“ waren uit de stad. Onder aardappels, uien, kool en allerlei etenswaren verstopt, zouden ze zo „Trouw“ vervoeren over de wegen, waarop geen man meer veilig was. . . .

Dat was een prachtig plan, vond de baron. De jongens moesten maar zo spoedig mogelijk beginnen. . . . Neen, van Tuinman Fransen zouden ze geen last hebben, lachte hij, die zou hij 's Vrijdagsmorgens wel een andere kant uitsturen. En, zei hij er een beetje geheimzinnig achteraan, dan was er op 't kasteel ook nog een verrassing voor de jongens, een nieuwtje, waar ze wel heel blij mee zouden zijn. Meer kon hij er nu niet van zeggen. . . .

Toen stond de baron op, en drukte de jongens stevig de hand.

„Ik wéét dat jullie trouw zult zijn,“ zei hij, met een warme klank in zijn stem. „Vergeet nooit waarvoor we strijden, jongens. Weest voorzichtig, maar als 't moet ook onwankelbaar dapper, als vaderlandse jongens!“

De jongens wisten niet goed wat ze zeggen moesten. Maar in hun hart was het vaste besluit, om het gevaarlijke werk dat ze op zich hadden genomen, te doen met alle macht! Een paar dagen later bracht een boerenknecht uit Hoogterp bericht, dat Sjoerd zijn ouders het goed vonden. En de Vrijdag daarop maakten ze hun eerste tocht!

't Was helemaal niet moeilijk!

Toen ze op 't kasteel kwamen was 't nog schemerdonker. De baron zelf legde zorgvuldig de pakjes kranten onder in de kar en dekte ze toe met stukken karton. Daar bovenop stapelden de jongens hun vrachtje: aardappels, een zakje met uien, wat tarwe en een paar koolrapen. Het adres in de stad, dat de baron hun zei, zouden ze goed onthouden. En ondertussen wachtten ze nieuwsgierig op de verrassing, die komen moest. Toen ze weg zouden gaan, begon de baron er over. Ja, dat was nu wel jammer, maar ze zouden nog even geduld moeten hebben.

Voor de veiligheid was 't beter dat het feit, dat mijnheer Van Raalte bedoelde, nog even geheim bleef. Over enkele weken misschien. . . .

Er zat dus niets anders op, dan dat ze hun nieuwsgierigheid nog een poosje bedwongen, want ráden wat de baron bedoelde, konden ze toch niet.

Zo gingen ze dan, met hun gevaarlijke vracht. De baron bleef hen nakijken, tot ze in 't halfdonker verdwenen waren. Folkert zijn kar was eigenlijk niets anders dan het onderstel van een kinderwagen, met een grote bak er op.

Om de wielen zaten rubberbandjes en daardoor reed de wagen licht en haast onhoorbaar. Snel reden de jongens er mee achter 't kasteel langs, maar juist toen ze de hoek zouden omslaan, vloog de deur van een der stallen open, en

zagen ze in 't schemerdonker iemand met grote stappen op hen toekomen. . . .

„Tuinman natuurlijk,” dachten ze tegelijk, en even loerden ze achterom, of de baron er nog was. . . . Maar ze hadden zich vergist.

„Wat is dat hier voor een apekool?” bromde plots een dreigende stem.

„Oppakken, hoor, of ik zal de baron eens even roepen, begrépen?”

Toen schaterden de jongens het uit. O, dat ze dat niet direct zagen! Gekke Jelle natuurlijk! Hij had gedacht dat het „etenhalers” waren uit de stad, en voor deze éne keer had hij ook eens flink willen zijn. . . . Maar toen hij 't lachen hoorde, bleef hij beteuterd staan kijken, tot hij ineens in de gaten kreeg wie hij voor zich had. Toen gierde hij het uit van plezier, en danste als een dolle om de kar heen. „Ik dacht dat jullie stadsjongetjes waren,” lachte hij almaar, „o, o, wàt een apekool. . . .!”

Maar toen de jongens verder gingen, wilde hij beslist mee, en helpen trekken.

„Wist niet, dat jullie ook honger hadden,“ zei hij telkens medelijdend, als hij naar het karretje vol etenswaren keek. En dan trok hij weer, zo hard hij kon.

De jongens gingen niet de gewone weg langs, door het grote hek, maar ze volgden een smal paadje, dat schuin door het bos heen liep, en op de straatweg uitkwam, niet ver van Roosjestein. Hier was het veiliger; op de singel konden ze wel eens Duitsers tegenkomen, die argwaan zouden krijgen, omdat het nog zo vroeg was.

Eindelijk, bij de straatweg, gelukte het de jongens Jelle terug te sturen, en een kwartiertje laten waren ze thuis.

's Middags brachten ze hun gevaarlijke lading naar de stad. Voorop ratelde Folkert, op zijn oude fiets. Sjoerd zat op de pakjesdrager, en hield het oog op de kar met etenswaren, die ze op sleeptouw hadden. 't Was een zware trap, maar de jongens wisselden elkaar af, en zo erg ver was 't niet. De mensen letten niet bijzonder op hen; men was wel gewend aan allerlei vreemdsoortige voertuigen, beladen met voedsel. Een oud mannetje, dat zelf ook een zakje met eten had gehaald, fietste een eind met hen mee, en wees hun heel behulpzaam een boer, waar ze vast die lege zak, die ze over 't stuur hadden hangen, nog wel gevuld zouden krijgen. Ze waren erg dankbaar natuurlijk, en deden of ze er heen gingen. Toen de oude baas uit het gezicht verdwenen was, traptten ze weer verder.

Zo kwamen ze veilig in de stad.

De mijnheer, die in een schuurtje achter zijn huis de kar leegmaakte, was erg vriendelijk. Hij zei, dat hij die etenswaren ook best kon gebruiken. En de kranten, dat kwam in orde natuurlijk!

Al vroeg waren ze weer thuis, trots op het mooie werk, dat ze hadden gedaan.

En dat reisje, met de gevaarlijke krantjes, maakten ze nu voortaan elke week. Soms werden ze onderweg gewaarschuwd, dat er fietsenvordering was. Dan maakten ze een

lange omweg, of wachtten uren lang, tot 't gevaar voorbij was.

Vaak ontmoetten ze Duitse politie, maar altijd werden ze ongemoeid gelaten: de Moffen hadden wel wat anders te doen, dan te letten op een paar hongerlijdende jongetjes met een kar. Maar waar die geheime krantjes altijd vandaan kwamen, dat konden die Duitsers maar met geen mogelijkheid ontdekken!

Eens waren ze bijna gepakt. Als de jongens daaraan terugdenken, rillen ze nog van de schrik! Het gebeurde op een Zaterdagmorgen. De vorige dag hadden ze niet kunnen reizen, omdat het regende. Nu waren ze vroeg op stap gegaan, toen ze, vlak bij de stad, plotseling met schrik ontdekten, dat er contrôle was. Twee Nederlandse politiemannen, geholpen door een troepje landwachters, hielden alle fietsers aan, om te onderzoeken, of er ook „zwarte handelaars” bij waren. Alle bagage werd zorgvuldig nagekeken. De jongens hadden het gevaar te laat gezien, om nog te kunnen terugkeren. Het zag er lelijk uit!

Daar kwam al een politiemann op hen af, en stak de hand omhoog, ten teken, dat ze moesten afstappen. De andere politiemann en de landwachters hadden het juist erg druk met een grote vrachtauto, die nauwkeurig moest worden onderzocht.

„Zet die zak er eens af,” commandeerde de politiemann, op de grote zak met aardappels wijzend. Trillend van schrik, zetten de jongens de zak op de weg. Ondertussen loerden hun ogen alle kanten uit om een mogelijkheid tot ontsnappen te zoeken, als aanstonds de krantjes zouden worden ontdekt. De ijverige politiemann graaide in de kar. Daar tilde hij een stuk karton op, en . . . zag de krantjes liggen. . . . Even stond hij stil, en las. . . . Toen, snel keek hij de jongens aan. „Kérels, wees toch voorzichtig!” zei hij zacht. Even loerden zijn ogen naar de anderen, die nog bij de auto stonden. Vliegensvlug dekte hij dan alles weer toe, en zette zelf de zak er weer op. „In orde,” riep hij luid. . . . „vóóruit maar weer!”

En daar ratelden ze heen. . . . gered!

Maar ze voelden hun hart kloppen in de keel, en de handen beven aan 't stuur.

„Dàt was een goeiel” zei Sjoerd vol bewondering, en Folkert was 't er roerend mee eens!

Thuis vertelden ze niets van dit avontuur. Vader en moeder zouden zich maar ongerust maken, en . . . 't werk mòest immers doorgaan, al was het ook nòg zo gevaarlijk!

Van Tuinman hadden ze weinig last. Eén keer ontmoetten ze hem in 't bos, toen hij bezig was, samen met Jelle de paden te harken. Hij keek erg achterdochtig naar die kar met aardappels, maar durfde er niets van te zeggen. De baron had hem immers opgedragen die jongens niet lastig te vallen. Maar vertrouwen deed hij het zaakje niet, zoals er trouwens tegenwoordig méér gebeurde op 't kasteel, dat hij verdacht vond.

Hij moest toch eens proberen er achter te komen . . . Toen de jongens hem groetten, bromde hij maar wat, en Jelle stak even de hand op. De arme jongen, wat zou hij graag weer meegetrokken hebben voor die kar, maar hij durfde natuurlijk niet. De jongens waren blij, toen ze de hoek om waren, en Tuinman hen niet meer kon zien!

Wat de verrassing was, die de baron hun had beloofd, wisten ze nog steeds niet. Soms, als ze er voorzichtig zo'n beetje op zinspeelden, zei de baron: „'t Is nú nog te gevaarlijk! De Duitsers letten erg op ons tegenwoordig, en daarom durf ik niets te zeggen. Maar 't kòmt wel, jongens, 't komt wel . . .” En 't kwàm ook, maar anders en gauwer, dan de baron had gedacht . . .

De winter is nu gekomen, met veel regen en natte sneeuw. Harder dan ooit woedt de onderdrukker, om het verzet van 't Nederlandse Volk te breken. Maar 't gelukt hem niet, de ondergrondse strijd gaat door, taai, en onverbiddelijk!

De visserij ligt nu stil, en de jongens doen trouw hun gevaarlijke werk.

De baron heeft er voor gezorgd, dat Sjoerd nu ook een oude fiets heeft. Vaak laten de jongens nu het oude wagentje van Folkert maar thuis, en bergen ze hun vracht in een paar grote

fietstassen, of in aardappelzakken, die ze vastbinden achter op de fiets. Zo zeulen ze dan langs de weg, soms in storm en regen, of in ijskoude sneeuwjachten, die hen snijden in 't gezicht. Maar de mensen in de stad krijgen elke week hun „ondergronds” krantje, hoe de Moffen ook zoeken en speuren.

't Is een donkere, regenachtige morgen. De jongens zijn al vroeg op stap gegaan naar 't kasteel, om hun vrachtje te halen. Op het smalle bospaadje, dat ze altijd volgen, stappen ze af; de grond is hier te modderig om te fietsen. Moeizaam schuiven ze hun oude karretjes verder door de waterplas-sen en de zuigende modder.

Ziezo, nu deze bocht nog, dan zijn ze er al weer. De baron staat hen vast al weer op te wachten in de achterkamer, net als altijd.

Plotseling blijven ze staan, beiden tegelijk. Bij het kasteel klinken harde, schreeuwende stemmen. Het portier van een auto slaat met geweld dicht. . . .

„Moffen!” zeggen de jongens tegelijk. Even staan ze stil, als verlamd van schrik. Dan, alsof ze 't hadden afgesproken, gooien ze hun fiets om, en dráven weg, zo hard ze maar vooruit kunnen komen door de modder.

Een eind verder blijven ze staan.

Ze hebben maar één gedachte: wat gebeurt er op 't kasteel; wat gebeurt er met de baron. . . .

„Ik wil 't weten,” zegt Sjoerd, plotseling besloten, . . . „ga je mee? We verstoppen de fietsen hier onder de struiken, en dan gaan we terug. Als we voorzichtig zijn, kunnen ze ons onmogelijk zien!”

Wat Sjoerd durft, durft Folkert ook natuurlijk! En daar gaan ze dan, sluipend langs de kant van 't paadje, klaar, om elk ogenblik te verdwijnen in de struiken. 't Laatste eindje is 't gevaarlijkst.

Voorzichtig, sluipend van boom tot boom, komen ze eindelijk zover, dat ze, tussen wat lage boompjes door, 't kasteel kunnen zien.

Ja, ze hebben zich niet vergist, 't zijn Moffen! Voor 't kasteel staat een klein wagentje van de Weermacht, en daar achter

de grote, bruine overvalauto. Twee Moffen lopen bij de auto's voor de hoge stoep heen en weer, 't geweer onder de arm.

Plotseling blijven de Duitsers staan, en kijken naar de deur. Daar komt iets. . . . Ademloos zien de jongens toe. O, . . . de baron! Fier, en rechtop als altijd, loopt de oude man de stoep af; zijn grijze haren waaien in de wind. Aan elke kant van hem loopt een Duitser, 't geweer in de aanslag. En daarachter. . . . Tuinman Fransen! Wat heeft die kerel daar onder de arm, 't lijkt wel een kistje. . . . „De radio,” fluistert Folkert verschrikt. Sjoerd knikt, 't is waar! Nu zijn ze bij de overvalwagen. De baron krijgt een duw, dan klimt hij er moeilijk in; 't portier klapt dicht.

„Waar moet die radio heen?” roept Tuinman. „Hier,” zegt een Mof, en zet hem voor in de wagen, naast de chauffeur. Een Duitser steekt een sigaret op, kijk, Tuinman krijgt er ook één. Hij strijkt een lucifer aan, en geeft de Mof vuur. Nu lachen ze beiden.

„Verrader!” sist Sjoerd tussen de tanden, en Folkert balt zijn vuist.

Een paar Duitsers klimmen achter in de overvalauto; de anderen stappen in 't kleine wagentje. Tuinman gaat ook mee. De motoren slaan aan. . . . daar gaan ze! Een ogenblik later zijn ze verdwenen. Bij 't hek stoppen ze nog even, de jongens kunnen het duidelijk horen. Dan verdwijnt het geluid in de verte. . . .

Geheel verslagen blijven de jongens staan. Ze kunnen haast nog niet geloven, dat dit wérkelijk is gebeurd. . . . de baron, die goede, vriendelijke mijnheer Van Raalte, weg; en wie weet of hij wel ooit zal terugkomen. Gedaan is het nu ook met de ondergrondse krant en met al hun werk daarvoor, dat begrijpen de jongens best. En dat allemaal door die Tuinman Fransen; door die gemene verrader! O, ze kunnen wel huilen, de jongens, huilen, van verdriet en van woede. . . .

„Kom,” zegt Folkert mistroostig, „we gaan naar huis. Ga je mee. . . .?”

Sjoerd knikt. Nog even kijkt hij naar 't kasteel, waar ze nu

wel nooit zullen terugkomen. Dan . . . in eens bukt hij zich, en duikt vliegensvlug weg achter een boom. „Wèg,” roept hij tegen Folkert, die al een paar stappen vooruit was gelopen; en dat klinkt zó verschrikt, dat Folkert zich pardoes voorover laat vallen, midden in de struiken. Even blijft hij liggen, dan kruipt hij voorzichtig naar zijn kameraad toe.

Kijk, daar gebeurt iets. . . .

De zijdeur van 't kasteel, vlak tegenover de jongens, gaat langzaam open.

Zouden er tòch nog Moffen binnen zijn. . . .? Dan steekt iemand zijn hoofd naar buiten, en kijkt, voorzichtig loerend, alle kanten uit.

Plotseling worden de ogen van de jongens groot van verbazing. O, kijk nu toch! Dat is. . . . dat is. . . . Vóór hij 't zelf weet, is Sjoerd overeind gesprongen, en stormt hij op de deur toe, met Folkert vlak achter zich aan. „Chris,” roepen ze beiden tegelijk, „Chris, ben jij hier?”

O, ze roepen eigenlijk veel te hard, maar de verrassing is ook zo groot.

Wie had dàt nu gedacht. . . . Even flitst het Sjoerd door 't hoofd, dat dít nu de verrassing was, waar de baron over had gesproken. . . . Chris op 't kasteel!

Chris zelf is even geschrokken van dat plotselinge lawaai, maar, nu hij de jongens herkent, klaart zijn gezicht op, en even trekt de oude, zonnige glimlach er over. . . . Dan kijkt hij weer bezorgd en donker. Vlug legt hij de vinger op de mond.

„Stil toch,” fluistert hij waarschuwend, „de Moffen zijn hier geweest. . . . de baron is weg!”

De jongens knikken. „Ja,” zegt Sjoerd, „dat wisten we, we hebben 't gezien; maar de Moffen zijn óók weg, hoor, allemaal.”

„Weet je 't zéker,” zegt Chris opgelucht. . . . „o, gelukkig. Ze hebben alleen de radio gevonden, anders niets.” Dan, plotseling, kijkt hij de jongens aan, alsof hem een plan te binnen schiet. „Luister eens,” zegt hij haastig, „hier, in een schuilkelder onder 't kasteel, worden de krantjes gedrukt, die jullie altijd vervoerd hebben. De Moffen hebben de kel-

der niet gevonden, maar ze komen vast terug, om beter te zoeken. Als ze de drukkerij vinden, wordt de baron vast en zeker doodgeschoten. Die kelder moet leeg, nú, direct.

Durven jullie helpen?"

Of ze durven, de jongens! Ze bedenken zich geen ogenblik.

„Jawel,” zeggen ze beiden tegelijk, en Folkert staat al in de gang. „Zeg maar, wat ik moet doen. . . .”

Chris vertelt vlug zijn plan.

In de kelder staat een stencilmachine, waar ze mee drukten; twee schrijfmachines en wat pakken kranten en onbedrukt papier. Dat moeten ze er vandaan halen, voor de Moffen terugkomen. „Maar waar we er mee heen moeten, dat weet ik nog niet,” zegt Chris, om zich heen kijkend.

„Ik weet wat,” zegt Sjoerd snel. „Bij Tuinman achter 't huis staat een oude handkar, daar laden we alles op, en dan gooien we die hoop dorre bladeren, daar bij die boom, er overheen!”

„En dan?” zegt Chris, die wel zin heeft in dat plannetje, „we kunnen 't hier toch niet laten staan. . . .?”

„In 't aakje!” weet Folkert ineens, „daar vinden ze 't nooit!”

„Oké!” zegt Chris kort, terwijl hij de gang al inloopt, en zijn ogen glanzen van plezier. Als dat eens lukte, dan kon de drukkerij gewoon doorgaan! Wat zullen de Moffen op hun neus kijken, als deze vette vangst hun ontgaat!

Sjoerd is al weg om de kar.

Folkert loopt achter Chris aan, door de achterkamer, naar een soort bergplaats. In de hoek staat een geweldig grote kist met anthraciet, en bij die kist blijft Chris staan. De zijkant van de kist bestaat uit rechtop naast elkaar getimmerde planken. Chris morrelt even aan de achterste plank, helemaal in de hoek. Dan ziet Folkert tot zijn verbazing, dat de plank los gaat, en dat er achter geen anthraciet is, maar een ledige ruimte. Chris wringt zich achterstevoor door de opening, de benen 't eerst er in. Folkert ziet, dat hij meteen naar beneden gaat, alsof hij verdween in een diep gat.

„Kom maar,” wenkt Chris hem, „maar pas op, hoor, hier is geen vloer, je moet direct op 't laddertje stappen.”

Dan laat ook Folkert zich zakken. Het laddertje heeft hij al

gauw te pakken en voorzichtig klimt hij Chris achterna. Even later staan ze in een lage, maar ruime kelder. Chris knipt een zaklantaarn aan, en bij dat licht ziet Folkert op de grond wat pakken onbedrukt papier en kranten liggen. In de hoek staat de stencilmachine en twee kleine schrijfmachines. Er naast ligt een groot automatisch geweer; een petroleumlamp staat wat verder. In een andere hoek ligt een bed.

„Hier heb ik de laatste tijd gewoond,” zegt Chris, de zware stencilmachine met moeite optillend, . . . „neem jij maar gauw een schrijfmachine!”

„Waarom stond de radio daar niet?” vraagt Folkert, als ze voorzichtig met hun last langs 't wankele laddertje weer naar boven klimmen.

„Die moest gerepareerd worden,” hijgt Chris, zich naar buiten wringend; „en dat konden we in de kelder niet zien. Hij stond er anders altijd. O màn, 't is zo jammer!”

Bij de buitendeur staat Sjoerd al te wachten met zijn kar. „Gooi maar vast de bladeren er over,” zegt Chris, zijn vracht in de kar zettend. Dan draaft hij met Folkert weer naar binnen.

Nog drie keer dalen ze af in de schuilkelder, dan is de hele drukkerij met toebehoren en het geweer „verhuisd”.

Sjoerd heeft alles prachtig toegestopt, de kar is hoog opgeladen met de modderige, half verrotte bladeren. Een paar harken en een schop liggen er bovenop, 't is net echt! Dan gaan ze! Sjoerd heeft een dik eind touw, dat in de kar lag, er vóór aan vastgebonden, en de jongens trekken wat ze kunnen!

Chris lijkt in zijn oude, blauwe kiel sprekend een tuinman. Hij heeft zijn pijpje aangestoken, en zo rijden ze piepend en knarsend de singel langs. Als ze eerst maar op de weg zijn, dan is er al veel gewonnen.

Daar is 't hek all

Maar op hetzelfde ogenblik is het de jongens, of ze verstijven van schrik. Onwillekeurig blijven ze staan, en kijken naar Chris, met grote, verschrikte ogen. . . .

Het hek staat half open, en daarvóór, 't geweer op de schouder, de zware helm op 't hoofd, lopen twee Duitsers heen en

weer — de achtergebleven wachtpost!

O . . . dit gaat mis . . . Ze kunnen niet vooruit, en ook niet meer terug, want de Moffen hebben hen al in de gaten . . .

„Dóórlopen!” zegt Chris, kort bevelend. Dan trekken de jongens weer, maar ze trillen op hun benen!

’t Is nu er op of er onder, dat begrijpen ze!

De Moffen blijven staan . . . één steekt de hand omhoog.

Chris rijdt door tot ’t hek, dan blijft hij staan, met een verwonderd gezicht. Hoe kunnen ze hem nu aanhouden . . .

een tuinman, met een armzalig karretje bladeren . . .

„Waar moet je heen?” probeert de ene Duitser Hollands te praten.

„Naar onze tuin op Roosjestein,” zegt Chris, kalm zijn pijpje uit de mond nemend, „daar moet wat bladaarde over.”

De Duitser schudt zijn hoofd.

„Er mag hier niemand passeren,” snauwt hij, „wég met die rommel, zurück!”¹ En bevelend wijst zijn hand in de richting van ’t kasteel.

Maar de andere Mof, die hoger in rang is, vertrouwt het zaakje niet al te goed. Hij loopt op de kar toe, neemt er een hark af, en gaat in de bladeren wroeten . . . Schijnbaar onverschillig staan de jongens er bij, maar hun harten bonzen, en in hun broekzakken knijpen ze de handen tot vuisten van angst. O, ze durven haast niet meer te kijken naar die Mof, die zomaar hele slierten bladeren tegelijk van de kar af trekt. Nog even, dan zal de hark vasthaken in een van de machines . . . en dan zijn ze verloren . . .

Chris vertrekt geen spier van zijn gezicht. Hij klaagt, dat het werk niet kan blijven liggen, dat zijn hele dag verloren is, als hij met z’n vrachtje terug moet. En ’t is toch in ’t belang van de voedselvoorziening . . .

Dan, ineens, heeft de Duitser er genoeg van. Hij gooit de hark weer op zijn plaats, en zwaait met de arm. „Nur los!”² schreeuwt hij tegen Chris. De andere Mof duwt het hek wat verder open . . . ze kunnen doorgaan. De jongens gooien zich in het touw, en trekken all Maar de „tuinman” heeft

¹) terug

²) Vooruit maar!

niet zo'n haast. „Wacht even, kwajongens!” schreeuwt hij boos, „wat meen je wel, die bladeren moeten meel” Chris heeft wel gezien, hoe die Duitser naar hem loert. Als ze er nu vandoor gaan, zo hard ze kunnen, worden ze direct teruggeroepen, reken daar maar op. Een tuinman laat die kostelijke bladaarde daar toch niet liggen? Kalm neemt Chris

de schop van de kar, en laadt zorgvuldig alles weer op. Zijn pijpje is uitgegaan, daar moet de brand eerst ook nog even weer in. Ziezo, daar gaan ze! Chris tikt even aan de pet, en dan zwaait de kar ratelend de weg op. Achter hen knarst het hek weer dicht. . . .

Hè, hè, was dat even een benauwd poosjel Ze zwéten van angst, de jongens.

„k Heb nog nooit van mijn leven zó in de piepzak gezeten,” zegt Folkert, en Sjoerd zucht hoorbaar van verlichting.

„Dat was een dubbeltje op z'n kant, jongens,” zegt Chris, terwijl ze zo snel mogelijk verder rijden. „'t Is haast niet te geloven, dat die Mof ineens ophield met wroeten. Als hij nog tien tellen zo was doorgestaan, had de stencilmachine bloot gelegen. God zelf heeft ons bewaard; het is gewoon een wonder, dat we hier vrij over straat lopen, met onze drukkerij. Je moet Hem danken, jongens, uit de grond van je hart!”

De jongens zeggen niet veel, maar ze weten, dat Chris gelijk heeft, en ook diep in hun hart is de dankbaarheid voor deze wonderlijke bewaring!

Een kwartier later zijn ze bij 't aakje. Ze zijn binnendoor gegaan, langs de Romkesvaart, en hier, bij de brug, is 't eenzaam. In een ogenblik is de kar leeg, en de drukkerij veilig geborgen in de aak. 's Middags brengen ze de radio van Venema, waarvan de accu juist is opgeladen, en die nu weer prima speelt, er ook heen. En 's avonds, zodra 't schemerig wordt, varen ze met hun kostbare vracht de Romkes Vaart uit, tot waar deze uitmondt in een wijde veenplas. Daar zetten ze 't vaartuigje vast in de brede rietzoom aan de kant. Helemaal weggescholen in 't hoge riet, ligt het aakje daar nu, onzichtbaar en veilig. Geen Mof die het daar vindt, en geen verrader die 't weet!

Chris slaapt nu bij Struiksma in de schuilkelder, en elke morgen, of vaak ook al 's avonds, vaart hij naar 't aakje om te zorgen, dat de krant op tijd klaarkomt. Een paar vrienden uit de stad komen hem geregeld helpen. En de jongens helpen bij 't vervoer, net als vroeger. Ze krijgen het zelfs nog drukker, want de krant verschijnt nu drie keer in de week!

En de Moffen, die al gedacht hadden het hele nest te hebben uitgeroeid. . . . ze snappen er niets meer van! Tuinman heeft met hen het hele kasteel doorzocht, van onder tot boven, wel tien keer. De kelder hebben ze eindelijk ontdekt, maar leeg natuurlijk. Zo'n drukkerij moet toch érgens zitten. . . . Ze zoeken, de Moffen, en de verraders, die hen helpen, loeren en speuren. . . . Maar 't is vergeefs! Misschien gaan ze nu eindelijk begrijpen, dat die Nederlanders hen tòch te slim af zijn, én te taai — dat het een volk is, dat ze er nooit en nooit onder krijgen!

En intussen naderen de machtige legers van de Bondgenoten al meer en meer. . . . De winter is haast voorbij, de lente komt. . . . de lente van de Bevrijding!

Hoofdstuk VI

DE BEVRIJDING

Het werden spannende dagen!

Vanuit Duitsland kwamen de Bevrijders ons land binnendringen. Langs Enschede, Zuffen en Deventer trokken ze verder, langzaam, maar onweerstaanbaar. Het hart van iedere echte Nederlander klopte luider, in blijde verwachting. Het heerlijkste wat denkbaar was, de Bevrijding, zou nu heel spoedig komen!

De school is weer begonnen, en overdag hebben de jongens nu hun gewone bezigheid. Maar haast elke avond varen ze even naar 't aakje, om 't nieuwste nieuws te horen.

Chris is altijd precies op de hoogte. Aan de wand in 't aakje hangt nu een grote kaart van Nederland, en elke dag tekenen de jongens met potloodstrepen daarop aan, hoever de Canadezen al zijn. 't Is heerlijk om te zien, hoe die potloodstrepen al dichter bij komen, elke dag weer dichter. . . .

Dan, op een morgen onder schooltijd, gebeurt het!

De hele morgen is 't al erg onrustig geweest in school. Er zijn geruchten, dat de Canadezen al in de stad zijn; een half uurtje hier vandaan. Sjoerd en Folkert weten, dat Chris gistermorgen al is vertrokken, met wapens bij zich. Ze moesten bruggen bezetten, heeft hij gezegd, en zorgen, dat de af-

trekkende Duitsers zo weinig mogelijk konden vernielen. Vannacht is er telkens geschoten in de verte, en ook nu, onder schooltijd, dreunen soms de ramen van het schieten, of van zware ontploffingen.

Niemand kan zijn gedachten bij 't werk houden, de meester zelf ook niet. Telkens dwalen de ogen naar buiten, naar de straat, waar 't stil en rustig is, als altijd.

Plotseling een zwaar en dreunend geluid op straat. De meester, die net bezig is de sommen na te zien, kijkt naar buiten. „Jongens, de Canadezen!” roept hij opeens. Dan zijn de kinderen niet meer te houden! De schooldeur vliegt open, en ze stórmén naar buiten.

O kijk, kijk. . . . daar zijn zel In snelle vaart rijdt een tank op zijn brede rupsbanden de weg langs. Zwartbestoven zitten de soldaten er op, in hun grote, gele overalls.

De mensen op straat, en de kinderen op 't plein, ze juichen en schreeuwen. O, van louter vreugde weten ze zelf niet meer wat ze doen. Sommigen springen en dansen, anderen gooien de mutsen omhoog, of zwaaien er mee, tot de armen moe worden. Veel mensen hebben de tranen in de ogen van blijdschap. De soldaten wuiven even met de hand, en lachen, dan zijn ze voorbij. Maar daar komt de volgende tank al, en nóg een, en nóg een! O, 't houdt niet op, er zijn er wel dertig of veertig achter elkaar! Als eindelijk de colonne voorbij is, zet een van de meesters het Wilhelmus in, en opgetogen zingen ze allemaal mee.

Nog nooit heeft het oude Volkslied zo heerlijk geklonken als nu. Vèrweg juicht het door het dorp en over de velden, het lied van de Bevrijding, het lied van ons vrije Nederland! Intussen heeft de Bovenmeester er voor gezorgd, dat de vlag is uitgestoken, want 't is nu feest. Ook in 't dorp verschijnen overal vlaggen, en vreugdevol wappert het rood, wit en blauw uit in de frisse voorjaarswind. Nog even gaan de kinderen weer naar binnen, om wat Vaderlandse liederen te zingen, en dan met de meester God te danken, voor deze wonder-heerlijke dag! Dan krijgen ze vacantie, de hele week. Juichend stormen ze de straat op, en draven naar huis. Sjoerd en Folkert fietsen samen weg.

Een groot oranjelint hebben ze op de borst, en aan het stuur van de fiets wapperen vrolijke vlaggetjes. Vanmorgen hebben ze die versieringen al meegenomen van huis, en trots pronken ze er nu mee. De mensen, die ze tegenkomen, dragen ook allemaal oranje. De hele wereld is vol vreugde en zonneshijn; het is een blijdschap zo groot, dat je het haast niet uit-zingen kunt!

Vlak buiten het dorp komen een paar motorrijders de jongens in vliegende vaart achterop. 't Zijn mannen van de Ondergrondse, dat zie je in de verte al. Ze dragen blauwe overalls, met een oranjelint om de arm. Schuin over hun rug hangt de „sten”, het gevaarlijke automatische geweer.

Als ze dichterbij komen, herkennen de jongens ze opeens: 't zijn Chris en zijn vriend Jan Brouwer, die ze wel vaak hebben ontmoet in 't aakje. Bij de jongens gekomen, stoppen de motorrijders. „Gooi je fietsen hier maar bij Dijkstra op 't erf,” schreeuwt Chris boven 't geronk van zijn motor uit, „en stap maar achterop.”

Nu, dat hoeft hij geen twee keer te zeggen! In een ogenblik zijn de fietsen weg, en zitten de jongens op de duo. Dan schieten de motoren alweer vooruit.

Heerlijk gaat het! Met de ruggen een beetje krom, en de hoofden voorover gebogen, als echte motorrijders, knetteren ze langs de weg! Jammer, dat Roosjestein niet wat verder weg ligt!

Plotseling, ongeveer bij 't hek van 't Auckama-bos, steekt Chris, die voorop rijdt, de hand omhoog, en stopt. Ook Brouwer remt af, en kijkt vragend naar zijn kameraad.

Wat betekent dit nu?

Moet je eens kijken wie dáár aankomt, wijst Chris. Een fietser, met een grote oranjestrik op de borst, komt snel nader. Ja, nu zien de jongens het ook, 't is. . . . Tuinman Fransel „Stap eens even af,” zegt Chris, als de man met een onschuldig gezicht voorbij wil rijden, ... „we moeten jou juist hebben, vader! Je bent mijn gevangene!” Tuinman is opeens erg bleek geworden. Hij stapt af, en probeert onschuldig te kijken.

„Maar . . . . maar . . . .” stottert hij, „wérkelijk, ik ben onschuldig . . . .”

„Dat zal wel onderzocht worden,” zegt Chris, „reken daar maar op! Je gaat nu met ons mee.” Dan, met een snelle handbeweging, rukt hij Tuinman het oranjelint van de jas. „Die kleur stáát jou niet, vind ik,” zegt hij ijskoud, maar de jongens merken wel hoeveel moeite het hem kost kalm te blijven. Zijn ogen fonkelen! Dat die kerel nu nòg wou proberen de wereld te bedriegen, met zijn oranje!

„Waar moeten we met hem heen,” fluistert Chris even tegen zijn kameraad. „De arrestanten-wagen komt hier straks wel langs, maar ik heb geen zin hier zo lang met die vent te staan wachten.”

„Ik weet wel een mooi hokje voor hem,” komt Sjoerd op-eens . . . . „ächter 't kasteel!”

Folkert lacht: dat hokje weet hij ook wel! Chris vindt het een goede oplossing. Hijzelf zal de commandant kennis geven van de arrestatie, en de arrestanten-wagen sturen. Brouwer zal de verrader zolang bewaken, en de jongens zullen de weg wijzen. Dan tuft Chris weg.

Achter 't hek zet Brouwer zijn motor neer, en neemt de sten in de hand. Tuinman moet voor hem uit lopen, met de fiets aan de hand. Sjoerd bedenkt, dat hij hier nòg eens heeft gelopen met Tuinman, maar nu zijn de rollen omgekeerd! De verrader zelf heeft niet veel meer te koop. Gewillig loopt hij naar 't hokje, dat hij zelf voor gevangenis heeft bestemd.

Folkert loopt al vooruit, en schuift de grendels weg. Dat heeft hij al eens eerder gedaan . . . . Maar als de jongens naar binnen kijken schrikken ze. In een donkere hoek, op een bankje, zit Jelle. Hij steunde zijn hoofd in de handen, maar nu de deur opengaat, kijkt hij op, en knippert tegen 't licht. Naast hem staat een emmer met geschilde aardappels en een bak met schillen. Dat is zijn werk geweest vanmorgen . . . .

In een andere hoek ligt een hoop vodden: het bed! De jongen ziet er nog verwaarloosder en suffer uit dan anders. Hij schrikt van dit onverwacht bezoek, dat kun je zien. Wat voor apekoppen zijn dàt nou? O, die jongens moeten zeker in

't hokje. Maar wat moet die Mof daarbij. . . . ?

„Kom, Jelle,” zegt Sjoerd vriendelijk, „jij er uit, en je oompie er in. . . .”

Tuinman sist een lelijk woord tussen zijn tanden, en balt de vuist. Maar Brouwer houdt hem even de sten onder de neus, en daar heeft de verrader respect voor.

„'k Zal je aanklagen bij de S.D.,” zegt hij woedend, maar de deur klapt al achter hem dicht.

Jelle kijkt van de een naar de ander, zijn mond gaat van verbazing alweer open. Z'n oom in 't hokje?

O wee, dat komt nooit goed. . . .

Folkert legt het hem uit. „De Moffen zijn weg, jong. . . . en je oom is een verrader.”

„De Moffen weg,” dät begrijpt Jelle!

„Die apekoppen,” bromt hij, „en heeft hij dat gedaan?”

„Ja hoor,” lachen de jongens, „Brouwer helemaal alleen!” Brouwer zelf lacht er ook om. Hij heeft al begrepen, dat dit Gekke Jelle is, waar de jongens in 't aakje wel eens van hebben verteld.

„Kom hier maar eens bij me zitten,” zegt hij tegen Jelle, terwijl hij zich laat vallen in 't gras, tegen 't hokje aan. Jelle doet het direct, en de jongens komen er ook bij.

't Zit hier fijn, in 't fleurige oranjezonnetje!

Dan haalt de B.S.-er uit zijn zak een paar dikke boterhammen met vlees en kaas. „Lust je die. . . . ?”

Begerig strekt Jelle zijn handen er naar uit. . . . nou! In een ogenblik is al het heerlijke verdwenen! Maar die zak van Brouwer is nog niet leeg. Drie dikke stukken echte chocolade komen er nog te voorschijn. Jelle en de jongens ieder één stuk! „Vanmorgen van de Canadezen gekregen,” zegt Brouwer, „best spul, jongens!” Nou, dat proeven ze. Zoiets heerlijk hebben ze in geen jaren gehad. Brouwer zelf steekt een Engelse sigaret aan, en als de chocolade op is, krijgen de jongens er ook een. Maar goed, dat vader het niet ziet. . . .

Dan zitten er nog vijf in 't doosje.

„Rook jij ook?” vraagt Brouwer aan Jelle. Die knikt. . . . kùn je begrijpen!

„Hier heb je ze dan allemaal,” zegt de N.B.S.-er opeens

gul, en geeft het doosje aan Jelle. De arme jongen weet niet wat hem overkomt. Hij steekt er één op, en bergt de andere zorgvuldig op. „Die apekop moet ze niet zien,” fluistert hij, met zijn hoofd knikkend in de richting van 't hokje. „Hier,” zegt Folkert, „ik heb ook wat voor je!” Hij heeft een stukje van zijn oranjelint afgetrokken, en speldt dat Jelle op de jas. Hij moet er voor op z'n tenen staan, maar 't komt klaar, en Jelle vindt het allemaal even fijn! 't Is nu voor hem ook feest! Van blijdschap zingt hij 't ene versje na 't andere, zoveel hij er maar kent. Als alle liedjes uit zijn, komt hij weer bij de jongens zitten. Hij meent vast en zeker, dat Brouwer een Tommie is, en vraagt, of 't ook koud was in die vlieg-machines. Jelle wou er ook wel eens in, zegt hij, maar hij is bang voor die bommen. Er is al eens zo'n apekop naar beneden gekomen in 't bos — wel tien bomen kapot. Jelle laat zich achterover rollen, om te laten zien, hoe erg hij toen wel geschrokken is. . . .

Brouwer vertelt, dat ze gisteren een gevecht hebben gehad met de S.D.-ers, die nog in de stad waren. De Moffen hadden zich verschanst in een school, en ze schoten uit alle ramen. Eindelijk was Chris er, onder dekking van mitrailleurvuur, heengeslopen, en had een paar handgranaten naar binnen gegooid. Even later was er aan een bajonet een witte zakdoek naar buiten gestoken: de heren gaven zich over. De Moffen hadden heel wat doden en gewonden. „Een mooi gezicht, jongens,” zegt Brouwer, „toen al die gevangenen voor ons uit liepen, netjes de handen omhoog!” De jongens geloven het; wat hadden ze er graag bij willen zijn! Ineens klinkt het geronk van een auto op de singel.

„Daar heb je ze!” zegt Brouwer opspringend, „maar gauw die deur open!” Even later stopt een grote vrachtauto naast het kasteel, en wordt Tuinman verzocht maar in te stappen. „Je kameraden wachten al op je,” zegt Chris, die ook meegekomen is, en de jongens zien, dat een heel troepje N.S.B.-ers er al in zitten, op houten banken. Zwijgend gaat Tuinman er bij zitten. . . . Even moeten de jongens denken aan de baron, die ze een paar maanden geleden hier ook hebben zien instappen, en waarvan ze later nooit meer iets heb-

ben gehoord. Zou hij nog leven. . . .? De chauffeur heeft haast: 't is druk vandaag! Even een druk op de claxon, en daar gaat Tuinman Fransen de singel langs. . . . voor de laatste keer!

„Kom,” zegt Chris, „we gaan nog even naar Roosjestein, jongens; ga je mee?”

De motoren knetteren alweer, en de jongens klimmen er op. Jelle staat er met z'n laatste sigaret in de mond naar te kijken, met een gezicht, of hij er heel wat verstand van heeft. Maar als Chris onverwacht even flink op de claxon drukt, gaat hij voor de veiligheid toch maar een stapje achteruit. Je moet maar wat voorzichtig wezen met die apekoppen. . . . Als de jongens bij 't hek nog even achterom kijken, staat Jelle hen vrolijk na te wuiven. „Die treurt ook niet erg om z'n oom, geloof ik,” zegt Chris, terwijl ze de weg op zwaaien. Dan schieten ze weer als een stormwind de weg langs, en even later stoppen ze voor Veldzicht.

't Is hier ook feest! Twee grote vlaggen wapperen op de schuur, en op de laan, naast het huis, staat een auto van de N.B.S., met oranje versierd. Ineens begrijpt Sjoerd het: Vader en moeder zijn thuis! Dan vergeet hij alles, zelfs de motor! In een ogenblik is hij er afgesprongen, en stormt hij het huis binnen. Ja, ze zijn er! Vader zit in zijn eigen hoekje, net als vroeger, en moeder heeft het alweer druk met koffie schenken, want er is visite ook. Een stuk of wat N.B.S.-ers, die zeker met de auto meegekomen zijn, zitten druk met vader te praten. Maar als Sjoerd binnenkomt, is het gesprek ineens uit. „Daar heb je Sjoerd,” roept vader vrolijk, en tegelijk komen vader en moeder op hem toe. Wat een blijdschap! Moeder kust hem, of hij nog een klein jongetje was, en ze heeft tranen in de ogen. Sjoerd zelf heeft ook moeite om de ogen droog te houden; 't komt ook zo onverwacht allemaal, en 't is zo heerlijk!

Als de eerste begroeting afgelopen is, komen Chris, Jan Brouwer en Folkert ook binnen, en dan is het in de kamer opeens echt gezellig. Ieder heeft wat te vertellen; ze hebben elkaar ook in zo'n tijd niet gezien.

De N.S.B. boer, die zolang op Veldzicht heeft gewoond, is

gevlucht, gisteren al; maar Chris vertelt nu, dat ze 'm al te pakken hebben. „Hij heeft zich anders nogal behoorlijk gedragen,” zegt vader. „Ik heb alles eens nagekeken, maar 't ziet er aardig goed uit.

We gaan nu weer fris aan 't werk, jongens; 'k heb er zin aan, nu de Moffen weg zijn!” En zo denken ze er allemaal over.

Een hele tijd zitten ze nog bij elkaar, tot de N.B.S.-ers, die Venema hebben thuis gebracht, opstaan: ze hebben 't nog druk vandaag! Ook Jan Brouwer en Chris vertrekken; ze hebben om twaalf uur weer dienst. Folkert blijft vanmiddag eten, hij is al even thuis geweest om het te vragen.

't Wordt een fijne dag!

Na het eten halen de jongens eerst hun fietsen op, en dan peddelen ze naar de stad, om de Canadezen en Engelsen te zien voorbijtrekken. Ze mogen niet in de stad; maar langs de weg is ook genoeg te zien. Een eindeloze rij tanks, vrachtauto's, jeeps en motoren raast voorbij. Nu en dan passeert ook een troep Duitse krijgsgevangenen, bewaakt door Canadezen of N.B.S.-ers.

De Moffen zien er moe en ellendig uit, echt als een verslagen leger! Maar de mensen langs de straat genieten van dit gezicht: eindelijk is de wrede onderdrukker verpletterd!

't Begint al donker te worden, als de jongens weer thuis komen. Moeder vindt, dat Folkert maar moest blijven slapen vannacht. Folkert zijn moeder is hier pas even geweest, en die vindt het goed. Nu, de jongens zelf ook natuurlijk!

Als de lamp op is, zitten ze samen in het oude, vertrouwde hoekje bij de kachel, en vertellen hun avonturen. Ze kunnen het zelf nog niet goed begrijpen, hoe heerlijk dit is: weer thuis op Veldzicht, en geen Moffen meer die hen onverwacht kunnen overvallen, en geen verraders die op hen loeren. Straks kunnen ze veilig gaan slapen. . . . niemand die hen meer kwaad kan doen. Dat is een gevoel zo rustig, en zo heerlijk, dat je wel aldoor zou kunnen zingen van plezier. . . .

't Loopt nog druk vanavond; telkens komen er mensen om vader en moeder te feliciteren met hun terugkomst. Maar

als eindelijk de laatste bezoeker is weggegaan, en 't klokje van gehoorzaamheid vertelt dat 't bedtijd wordt, gaat vader voor 't orgel zitten, het orgel, dat de Duitsers wonder boven wonder hebben laten staan.

„Jongens,“ zegt hij, „dit is de mooiste dag van ons leven geweest. 't Is haast niet te zeggen, hoeveel goeds we vandaag hebben ontvangen. Maar bij al onze vreugde mogen we Hem niet vergeten, Die ons dit alles gegeven heeft. God zelf heeft ons bewaard in die vreselijke tijd, en ons weer veilig bij elkaar gebracht. Ik wou graag, dat we nu, aan 't einde van deze dag, met elkaar God dankten, door te zingen Psalm 66 : 5, de psalm, die zo precies zegt, wat wij hebben doorgemaakt:

Een net belemmerd' onze schreden,
Een enge band hield ons bekneld.
Gij liet door heerszucht ons vertreden,
Gij gaaft ons over aan 't geweld.
Hier scheen ons 't water f' overstromen,
Daar werden wij bedreigd door 't vuur,
Maar Gij deedt ons 't gevaar ontkomen,
Verkwikkend ons ter goeder uur!

Zacht zet het orgel de muziek in, en helder en klaar klinken even later de jongensstemmen met die van vader en moeder door de kamer. Nog nooit hebben de jongens de woorden van deze psalm zo goed begrepen als nu, en in die laatste regels:

Maar Gij deedt ons 't gevaar ontkomen,
Verkwikkend ons ter goeder uur. . . .

zingt heel dit gezin zijn dank uit, voor het onnoemelijk vele, dat ze op deze dag der Bevrijding uit Gods Vaderhand hebben ontvangen!

't Wordt een echte feestweek!

's Morgens helpen de jongens wat op de boerderij, en 's middags fietsen ze naar Hoogterp of naar de stad, waar telkens wel weer wat nieuws te beleven is, deze eerste dagen na de bevrijding.

Chris komt haast elke dag wel even thuis op zijn zware „New Hudson,” en meestal neemt hij Jan Brouwer mee op de duo. Ze weten vaak heel wat te vertellen, de N.B.S.-ers! Tuinman Fransen zit nu in het barakkenkamp even buiten de stad, zegt Chris. Er zijn daar wel vijfhonderd N.S.B.-ers opgesloten. Chris had nog gelegenheid gehad, even met Tuinman te praten. De verrader ontkende eerst alle schuld, maar later had hij toch toegegeven, dat er wel eens een „afpraakje” werd gemaakt ook. . . . „En het afspraakje voor de overval op Veldzicht is natuurlijk afgeluisterd door Jelle,” zegt vader. „Daar heb ik het leven aan te danken!”

„We mogen die jongen daar eigenlijk nog wel eens extra voor bedanken,” vindt moeder, en daar zijn ze het allemaal mee eens!

Het grootste nieuws komt echter een dag of wat later.

Op een morgen, vlak voor 't eten, als de beide jongens nog even in 't achterhuis bezig zijn, horen ze plotseling Chris met veel lawaai het erf oprijden. Direct stormen ze naar buiten, want ze hebben al in de gaten, dat er iets bijzonders aan de hand is.

O kijk, Jan Brouwer is er ook bij!

Chris heeft zijn motor al gestopt, en komt direct op de jongens toe.

„Wij moeten jullie de groeten doen van de baron,” roept hij vrolijk.

„Waar heb je diè gezien?” vraagt Sjoerd verwonderd.

„Kom maar eens mee,” zegt Chris, terwijl hij met zijn kameeraad naar binnen gaat, „dan zul je 't horen!”

In huis vertellen de beide N.B.S.-ers dan wat er gebeurd is. Vanmorgen vroeg was er bericht gekomen bij de N.B.S. in de stad, dat baron Van Raalte in Groningen in 't ziekenhuis lag, en dat hij nu zover hersteld was, dat hij wel gehaald kon worden. Chris en Jan Brouwer waren toen direct met een auto er op uit gestuurd, en ze hadden de baron op 't kasteel teruggebracht.

Onderweg had mijnheer Van Raalte hun verteld, dat hij al die tijd in Groningen in de gevangenis had gezeten. De

Moffen hadden niet kunnen bewijzen, dat hij had meegeholpen aan 't drukken van de geheime krantjes, en zo was hij gespaard gebleven. Bij de bevrijding was hij door Ondergrondse Strijdkrachten verlost. Hij was toen zo verzwakt, dat hij direct in 't ziekenhuis moest worden opgenomen, maar, zo besloot Chris zijn verhaal, het lijkt mij toe, dat hij alweer flink opgeknapt is. „En,” zo voegde Jan Brouwer er aan toe, „nu wilde de baron graag, jongens, dat jullie vanmiddag om vier uur even bij hem kwamen op 't kasteel. Hij wilde graag eens met jullie praten.”

Daar schrikken de jongens van!

Samen vanmiddag naar 't kasteel. . . . 't is geen kleinigheid! Eigenlijk zien ze er wel een beetje tegen op, maar ze zijn toch ook erg nieuwsgierig om te weten, wat de baron met hen van plan is.

„'t Is in ieder geval een grote eer, jongens,” zegt vader, „jullie zijn denk ik de eersten, die na de Bevrijding op 't kasteel worden genodigd. Daar kun je trots op wezen!”

Nu, ze zijn er ook trots op!

Als 't eten is gedaan, en Chris en Jan weer zijn vertrokken, gaan ze zich vlug verkleeden. Veel te langzaam naar hun zin, kruipt de middag voorbij, en als 't eindelijk vier slaat, staan ze netjes opgepoetst op de hoge stoep van 't kasteel.

Jeltje, de meid, doet hen open, en laat hen binnen in één van de mooie kamers. Ze moeten maar even wachten, de baron komt zo.

Nog maar net zitten ze in de prachtige stoelen, waar ze diep in wegzakken, of de deur gaat open, en. . . . daar is de baron! Haastig staan de jongens op. Ze zien direct, dat „mijnheer” toch wel veranderd is. Hij loopt nog recht en flink als altijd, maar het lijden van de laatste maanden heeft hem verouderd, en diepe rimpels van verdriet getrokken in zijn gezicht.

Vriendelijk lachend komt de baron op de jongens toe. „Zo,” zegt hij, terwijl hij hun een hand geeft, „daar heb je onze dappere koeriers. Ik ben blij dat ik jullie zie, jongens! Ga zitten, en vertel me eens, hoe het hier de laatste tijd gegaan is!”

De baron gaat zelf ook zitten, vlak tegenover de jongens. Hij vertelt, dat Chris en Jan Brouwer hem hebben thuis gebracht, en dat die al iets hebben verteld over het wegbrengen van de drukkerij, maar dat hij nu graag alles eens precies wil horen.

En de jongens vertellen! Eerst gaat het nog wat moeilijk, maar langzamerhand komen ze op dreef, en vertellen ze alles wat er op die vreselijke morgen, en daarna, is gebeurd. Telkens doet de baron vragen er tussendoor; alles moet hij weten! Dan, als 't uit is, gaat de baron zelf vertellen. Hoe hij weggevoerd is, en mishandeld, en opgesloten in een vuile cel. 't Is een lang verhaal, van veel lijden en veel verdriet. „Maar God heeft me er door geholpen, jongens,” zegt de baron, „en ik ben onuitsprekelijk dankbaar dat ik weer thuis ben, gezond en wel!”

„Op 't kasteel komen nu grote veranderingen,” zo gaat mijnheer Van Raalte verder. „Tuinman komt niet terug natuurlijk. Jan Brouwer, die jullie ook wel kennen, komt in zijn plaats. Hij gaat de volgende week al trouwen, en komt dan in 't Tuinmanshuis wonen. Ik heb het vanmorgen allemaal met hem afgesproken. Hij mocht het zelf nog niet vertellen; maar jullie mogen het nu wel weten.

En Jelle, Gekke Jelle, je weet wel, die blijft hier wonen. Brouwer heeft zelf aangeboden hem bij zich in huis te nemen, en ik weet zeker, dat hij de stumper goed zal behandelen. Jelle kan wel werken, en hij wil ook wel, als hij maar onder goede leiding staat. En dat komt nu in orde. — We krijgen hier dan ook weer een waakhond, want Bello is, zoals je weet, bij die overval door de Duitsers doodgeschoten. Brouwer heeft een prachtige hond, die hij in de Ondergrondse Strijd al vaak heeft gebruikt, en die hond neemt hij mee. Zorg maar dat je er gauw goede maatjes mee wordt,” lacht de baron even tegen Sjoerd, en de jongens lachen mee. . . . ze weten best wat de baron bedoelt. . . .

„En dan,” gaat mijnheer Van Raalte verder, „heb ik nog iets voor jullie. Kijk eens, jongens, als een soldaat in de oorlog dapper is, krijgt hij soms het ijzeren kruis. Dat is een grote ere! Nu, als ik generaal was, dan kregen jullie het ijzeren

kruis van me, want je hebt het verdiend. En nu wou ik je toch wat geven, al is het dan geen ere-kruis, om je te laten zien, dat ik het prachtig vind, wat jullie hebben gedaan." Dan staat de baron op, en gaat naar de grote ouderwetse kast in de hoek. De jongens waren eigenlijk niets op hun gemak toen de baron hen zo prees, en ze hebben wat onrustig zitten schuifelen in hun stoel. Nu kijken ze nieuwsgierig toe, wat er gebeurt. Kijk, twee kleine kartonnen doosjes zet de baron op tafel.

„Maak maar eens open," wenkt hij.

In spanning gaan de jongens staan, en openen het doosje, ieder één. . . .

Ooh. . . . zeggen ze dan tegelijk.

Netjes ingepakt in watten ligt voor hun verwonderde ogen een blinkend gouden horloge!

De baron lacht, als hij de verbaasde gezichten van de jongens ziet. Hij neemt een horloge uit het doosje, en opent het. Aan de binnenkant staat iets geschreven.

De jongens lezen luidop:

„Aan Sjoerd Venema,
als blijk van waardering
voor zijn dapper gedrag in
de Winter van 1944-'45."

In Folkert zijn horloge staat hetzelfde, maar met Folkert's naam natuurlijk.

„'t Is eigenlijk wel een wonder," zegt de baron, „dat de Duitsers deze horloges niet hebben gevonden. Vlak voor de overval had ik mijn gouden familiebezit, waar deze horloges ook bij hoorden, verborgen in een geheime lade van die kast. De rovers, die hier haast alles hebben weggestolen, hebben dat laadje niet ontdekt. Vanmorgen vond ik al mijn goud terug. De inscripties heb ik vanmiddag nog laten maken."

„Dit is nu jullie ridderorde, jongens," gaat de baron verder. „Laat dit horloge elke keer als je het gebruikt, je er aan herinneren, dat je ook in de toekomst, bij de wederopbouw van

ons land, je best moet doen, net zo als je dat deze winter hebt gedaan!"

Een poos praat de baron daar nog over door. Dan staat hij op.

„En nu ga ik nog wat rusten, jongens," zegt hij. „Komen jullie maar gauw eens terug op 't kasteel, als de nieuwe tuinman er is. Ik zal jullie hier altijd gaarne zien!"

Vol trots steken de jongens hun „ridderorde" in de zak, en een beetje verlegen bedanken ze voor het prachtige geschenk. Dan laat de baron zelf hen uit. Even later slaat de grote deur van 't kasteel achter hen dicht, en draven ze de singel langs. Maar, bij 't grote hek aan de weg, als de baron hen niet meer kan zien, halen ze hun schat nog eens voor de dag en bekijken hun fonkelend, gouden klokje, met stralende ogen. Nog eens lezen ze de inscriptie, en onwillekeurig moeten ze weer denken, aan wat de baron heeft gezegd: „Ons land is nu wel bevrijd, maar het is totaal leeggeroofd, en voor een groot deel verwoest. Er is heel veel werk te doen, jongens en ieder moet daaraan meehelpen, ièder, klein en groot. . . .!"

Dan, terwijl ze hun geschenk weer opbergen, en vrolijk de weg inslaan naar huis, beloven ze in stilte opnieuw, dat de baron op hèn rekenen kan, en dat ze óók in de tijd die komt hun best zullen doen, als Vaderlandse jongens, voor de herrijzing van ons eigen, vrije Nederland!

INHOUD

	Blz.
I. Avontuur in 't Auckama Bos	7
II. Een gevaarlijk vrachtje	24
III. Een onverwachte waarschuwing	35
IV. De overval	46
V. Als vaderlandse jongens!	60
VI. De bevrijding	79